

KAPITEL I

KONJUNKTURVURDERING

I.1 Indledning

Opsving i udlandet positivt for væksten i Danmark

Væksten er høj hos Danmarks samhandelspartnere, og der ventes også pæne vækstrater i de kommende år. Den høje vækst i udlandet vil give et positivt bidrag til væksten herhjemme. Opsvinget i den internationale økonomi medvirker således til, at dansk økonomi får vækstrater på omkring 2 pct. i de kommende år.

Indenlandsk efterspørgsel og nettoeksport bidrager til væksten fra 2001

I 1999 aftog væksten til under 2 pct., efter at den i perioden 1994-98 i gennemsnit havde været 3¼ pct. Opbremsningen skyldtes en markant lavere stigning i den indenlandske efterspørgsel. Væksten bliver lidt højere i 2000, hvilket er forårsaget af en betydelig stigning i bolig- og erhvervsinvesteringerne. En vigtig forklaring på denne stigning er virkningen af udbedringen af de skader, som orkanen i december 1999 afstedkom. Derimod er stigningen i det private forbrug både i 1999 og 2000 meget begrænset. Den lave vækst i det private forbrug kan især henføres til et kraftigt fald i bilkøbet, men også det øvrige forbrug vokser langsomt. I 2001-03 vil både den indenlandske efterspørgsel og nettoeksporten bidrage til væksten, jf. tabel I.1 og figur I.1. Den indenlandske efterspørgsel vil primært stamme fra væksten i det private forbrug, som ventes at tiltage som følge af stigningen i de disponible realindkomster. Disse vil vokse lidt hurtigere end BNP, bl.a. på grund af et fald i skattetrykket.

Tillid til dansk fastkurspolitik

Det er vanskeligt at vurdere de fulde økonomiske konsekvenser af udfaldet af afstemningen om Danmarks deltagelse i ØMU's tredje fase. I perioden op til afstemningen blev rentespændet over for euroen udvidet, men det er efter afstemningen faldet til lidt under niveauet i februar 2000. Det kan tolkes som en fortsat tillid til den danske fastkurspolitik. Udviklingen i bl.a. aktiekurserne indikerer tilsvarende, at dansk økonomi grundlæggende er sund, og udsigterne for de kommende år er ikke påvirket negativt af afstemningsresultatet i forhold til situationen, før afstemningen blev udskrevet.

Tabel I.1 Hovedtal i konjunkturvurderingen

	Årets priser	Mængdestigning				
		1999	1999	2000	2001	2002
	Mia.kr	Pct.				
Privat forbrug	613	0,6	0,3	2,6	2,9	1,9
Offentligt forbrug	313	1,4	1,0	2,2	1,2	1,2
Offentlige investeringer	20	0,5	4,0	10,0	2,0	2,0
Boliginvesteringer	52	1,2	15,0	-3,1	-0,8	-4,3
Erhvervsinvesteringer	169	-0,0	6,2	-0,4	0,8	-0,1
Lagerændringer	-3	-1,2	0,1	0,1	-0,0	-0,0
Indenlandsk efterspørgsel i alt	1.165	-0,4	2,2	2,0	1,9	1,1
Eksport i alt	448	7,9	4,7	5,0	3,8	3,8
Vareeksport	348	6,8	3,7	4,8	3,6	3,9
heraf industrivarer	235	7,3	4,5	6,7	5,1	5,0
Tjenesteeksport	101	12,5	8,6	5,9	4,6	3,5
Efterspørgsel i alt	1.613	1,8	2,9	2,9	2,5	1,9
Import i alt	397	2,2	5,0	4,3	3,7	2,9
Vareimport	312	3,5	3,6	4,3	3,7	2,9
Tjenesteimport	85	-2,9	10,9	4,0	3,8	2,8
Bruttonationalprodukt	1.216	1,7	2,2	2,4	2,0	1,6
Nettoafgifter	179	-0,3	0,9	2,3	2,6	1,3
Bruttoværditilvækst	1.037	2,0	2,4	2,4	1,9	1,6
heraf private byerhverv	608	4,5	3,1	3,2	2,6	2,0

Table I.1 fortsat

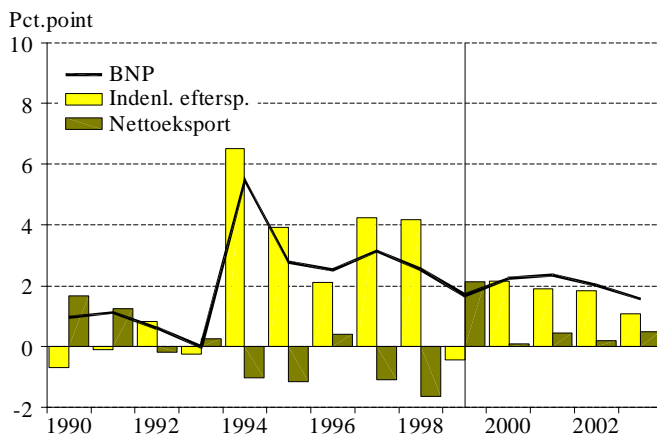
Hovedtal i konjunkturvurderingen

	1999	2000	2001	2002	2003
	----- Pct. -----				
Forbrugerpriser	2,6	3,3	2,5	1,5	1,5
Eksportpriser	1,1	8,1	1,1	1,1	1,3
Importpriser	0,1	8,2	1,9	0,2	0,7
Timelønsomkostninger	4,0	4,2	4,2	3,7	3,6
Kontantpris på bolig	7,5	4,7	2,7	-0,4	-2,3
	----- Ændring i 1.000 pers. -----				
Arbejdsstyrke	-2	22	4	3	3
Privat beskæftigelse	19	24	3	7	-8
Offentlig beskæftigelse	3	6	11	6	6
	----- 1.000 pers. i niveau -----				
Ledighed	158	150	141	131	136
	----- Mia. kr. -----				
Betalingsbalance	15	20	22	32	47
Offentlig saldo	34	35	39	44	53
Offentlig bruttogæld	640	604	565	521	468
Udlandsgæld	175	165	145	112	66
	----- Pct. -----				
Realvækst i aftagerlande	2,5	3,7	3,1	2,6	2,6
Vækst i udlandets lønomk. pr. time	2,6	3,4	3,8	3,7	3,7
Ændring i den effektive kronkurs	-1,3	-4,2	-0,2	1,8	1,0
Gennemsnitlig obligationsrente	5,5	6,3	6,3	6,3	6,3
Timeproduktivitiet i priv. byerhverv	2,7	1,7	3,1	2,3	2,4

Anm.: Mængdestigning i "Lagerændringer" er målt i faste priser i forhold til BNP det foregående år. Udviklingen i forbrugerpriserne er udtrykt ved væksten i deflatoren for det private forbrug. Vedrørende offentlig bruttogæld, se anmærkning til figur I.22.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAM's databank, *Swedish Employers' Confederation, Wages and Total Labour Costs for Workers, diverse årgange*, oplysninger fra Danmarks Nationalbank og egne beregninger.

Figur I.1 Bidrag til BNP-vækst fra indenlandsk efterspørgsel og nettoeksport

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAM's databank og egne beregninger.

Stigende beskæftigelse

Den samlede beskæftigelse ventes at stige med 30.000 personer i år, hvoraf de 24.000 personer stammer fra en stigning i den private beskæftigelse. Beskæftigelsesfremgangen i 2001-03 er derimod først og fremmest et resultat af en forventet stigning i den offentlige beskæftigelse. Ledigheden ventes kun at falde med 8.000 personer i år, hvilket indebærer, at arbejdsstyrken må være steget med 22.000 personer. I de kommende år ventes en svagt faldende ledighed, således at der skønnes at være 136.000 ledige i 2003.

Aftagende inflation og stigende realløn i de kommende år

Inflationen har været stigende i 1999 og første halvdel af 2000 og bliver i år på 3¼ pct. målt ved deflatoren for det private forbrug. Det er det højeste niveau i ti år. Den relativt høje inflation skyldes især de kraftigt stigende priser på brændsel, som har bidraget med 1-1½ pct.point til inflationstakten i år. Inflationstakten ventes at aftage til 1½ pct. i løbet af prognoseperioden. Afdæmpningen i prisudviklingen skyldes både aftagende stigninger i importpriserne, herunder oliepriserne, samt lavere lønstigninger. På trods af lavere lønstigninger indebærer prognosen, at stigningstakten for reallønnen vil tiltage.

En fordobling af overskuddet på betalingsbalancen

Det ventes, at overskuddet på betalingsbalancen, der i år vil være på ca. 20 mia. kr., mere end fordobles i fremskrivningsperioden. Det er primært et resultat af en fortsat forbedring af vare- og tjenestebalancen. I slutningen af fremskrivningsperioden, dvs. ultimo år 2003, vil udlandsgælden med de gjorte forudsætninger være nedbragt til knap 5 pct. af BNP.

Voksende overskud på de offentlige finanser

Overskuddet på de offentlige finanser bliver i år nogenlunde på niveau med sidste år og vil stige i de kommende år. De væsentligste årsager til de store overskud er den fortsatte vækst i skattegrundlaget og en begrænsning i stigningen i indkomst-overførslerne som følge af lavere ledighed. I 2003 vil den offentlige gæld ifølge prognosen udgøre under 40 pct. af BNP.

Inflationstakten er et risikomoment

Prognosen tegner generelt et positivt billede af den økonomiske udvikling for Danmark. Der er dog en række usikkerheder i relation til fremskrivningen. Disse knytter sig først og fremmest til inflationsudviklingen. En forudsætning bag prognosens forventning om et fald i inflationstakten er antagelsen om, at der sker en jævn appreciering af euroen og dermed også af kronen i forhold til dollar i de næste par år. I 2003 er euro-dollar-kursen antaget at være 100. En højere inflationstakt i Euroland end i prognosen kan indebære, at Den Europæiske Centralbank (ECB) strammer pengepolitikken, og dermed at de positive udsigter for europæisk vækst udebliver.

Oliepriserne bety- der mindre end i 1970'erne

En anden usikkerhedsfaktor i relation til inflationsudviklingen er, hvorvidt oliepriserne som antaget vil være svagt faldende i fremskrivningen målt i dollar. Bliver olieprisen højere end antaget vil det betyde, at inflationstakten ikke falder så meget som antaget i prognosen. Det vurderes dog, at risikoen er meget lille for, at vi vil opleve en økonomisk krise, som svarer til den, der indtraf efter olieprisstigningerne i 1970'erne. Det skyldes, at både Danmark og andre vestlige lande er mindre følsomme over for stigninger i olieprisen, bl.a. fordi energiforbruget som andel af BNP er faldet. Samtidig indebærer kvantumsafgifterne, at stigninger i olieprisen slår procentuelt mindre igennem på forbrugerpriserne, og automatikken i overvæltningen fra energipriser til lønningerne er blevet elimineret på grund af afskaffelsen af dyrtidsreguleringen. Hertil kommer også, at Danmarks store overskud på de offentlige finanser gør

os bedre rustet til at imødegå en eventuel lavkonjunktur.

Fleksibel løndannelse er vigtig

En vigtig forudsætning bag den afdæmpede inflationsudvikling er også prognosens antagelse om, at de seneste arbejdsmarkedsreformer indebærer, at arbejdsmarkedet er blevet mere fleksibelt. Det betyder, at lønstigningerne er lavere end det, den historiske erfaring ville tilsige. Bliver lønstigningerne højere end det, der er antaget i prognosen, vil inflationen også blive højere. Det betyder en forringelse af konkurrenceevnen, hvilket vil indebære en afdæmpning af eksportvæksten.

Ændringer i forhold til sidst

Overordnet er BNP-væksten i 2000 som forventet i *Dansk Økonomi, foråret 2000*, men sammensætningen på efterspørgselskomponenter er anderledes, jf. bilagstabel I.1. Investeringerne er højere og eksporten lavere. Samtidig er stigningen i det private forbrug nedjusteret, hvilket især skyldes et kraftigere fald i bilkøbet end forudset. For 2001 ventes BNP-væksten at blive højere end hidtil forudset. Dette skyldes forventningerne om både en større stigning i det private forbrug og en højere eksportvækst. Den højere eksportvækst skyldes en lidt højere markedsvækst og en relativt bedre konkurrenceevne, mens den større vækst i det private forbrug bl.a. skal ses på baggrund af den meget lave vækst i forbruget i 2000. Inflationstakten er højere i år og til næste år i denne prognose end tidligere skønnet, hvilket skyldes kraftigere stigninger i oliepriserne i år og et større fald i den effektive kronekurs. Den mere positive konjunkturvurdering betyder også, at overskuddet på de offentlige finanser skønnes at blive større end tidligere forudsagt.

Prognosegrundlaget

Fremskrivningen er baseret på Det Økonomiske Råds makroøkonomiske model SMEC og de senest tilgængelige statistiske oplysninger. Nationalregnskabet foreligger for første halvår 2000, mens flere indikatorer rækker ind i andet halvår 2000. Forløbet gennem 2000 giver naturligt anledning til en række justeringer i forhold til en rent modelbaseret forudsigelse.

I.2 International baggrund

Høj vækst i det meste af verden

Der har i år været høje vækstrater i store dele af verden, og også i de kommende år ventes høj, omend aftagende, vækst i udlandet. Væksten for Danmarks samhandelspartnere skønnes således at blive $3\frac{1}{2}$ pct. i år og ca. 3 pct. til næste år. De følgende år ventes væksten at ligge på omkring $2\frac{1}{2}$ pct. Det er første gang siden 1994, at de fleste områder på en gang oplever en konjunkturopgang.

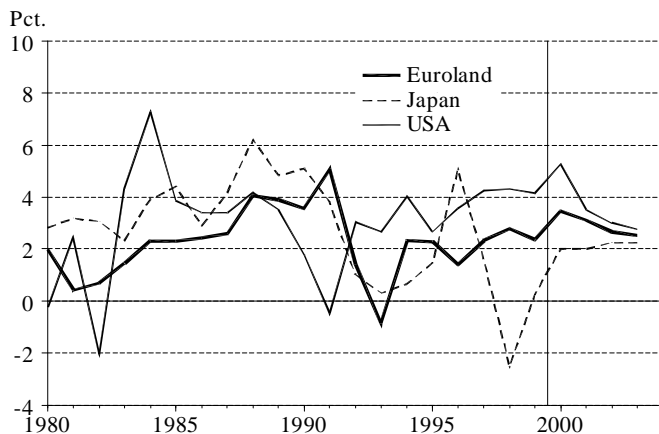
Indsnævring af vækstforskelle

De store vækstforskelle, der har været de seneste år, mellem USA på den ene side og Euroland og Japan på den anden side, indsnævres væsentligt i fremskrivningsperioden, jf. figur I.2. Pengepolitikken i USA er blevet strammet flere gange i løbet af i år og sidste år. Det ventes, at disse stramninger vil have en dæmpende effekt på aktiviteten i USA og dermed medvirke til en kontrolleret landing. I Japan forventes den seneste finanspolitiske pakke at understøtte et opsving i økonomien. Der er dog tidligere blevet vedtaget sådanne pakker, som kun har haft en meget begrænset virkning på den økonomiske aktivitet. Den svage euro har betydet en øget efterspørgsel efter europæiske varer, hvilket har bidraget til et økonomisk opsving i Europa. De høje vækstrater ventes at fortsætte i de kommende år, hvilket bl.a. skal ses i lyset af, at der i mange europæiske lande vil blive ført en ekspansiv finanspolitik i tilknytning til gennemførelsen af skattereformer.

Aftagende inflationspres

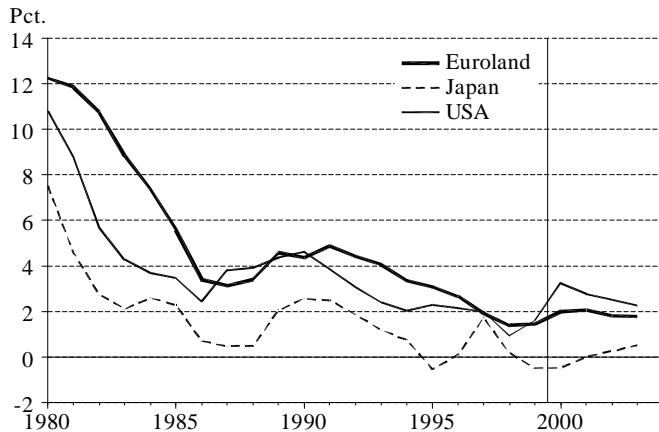
Den høje vækst har bidraget til stigende råvarepriser og inflation i både USA og Europa. I USA er inflationstakten efter mange års konjunkturopgang steget og ventes i år at blive 3 pct. I Europa har inflationstakten de seneste måneder ligget over ECB's inflationsmål på højst 2 pct. Det kan især tilskrives de stigende råvarepriser og deprecieringen af euroen. Det ventes imidlertid, at inflationstakten i både USA og Europa vil aftage, jf. figur I.3.

Figur I.2 Væksten i udvalgte områder

Kilde: Se bilagstabel I.2.

Figur I.3 Inflationen i udvalgte områder

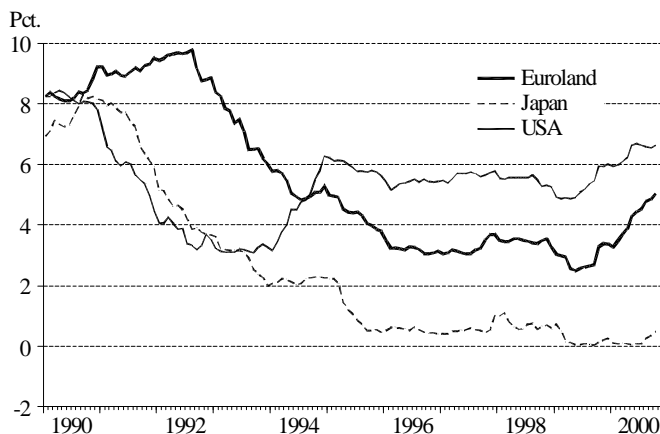
Kilde: Se bilagstabel I.3.

De pengepolitiske stramminger slut for denne gang

I USA har den tiltagende inflationstakt betydet, at pengepolitikken er blevet strammet, jf. figur I.4. Den knap så kraftige vækst i fremskrivningen for USA indebærer, at det inflationære pres letter, og derfor ventes der ikke yderligere stramminger i

pengepolitikken. I tilfælde af, at væksten ikke aftager i USA, kan der blive behov for stramninger af pengepolitikken. I Euroland vil en strammere pengepolitik næppe være nødvendig. Det er således forudsat i prognosen, at euroen vil appreciere og oliepriserne falde i fremskrivningen. På denne baggrund ventes inflationstakten at falde på trods af en fortsat høj vækst.

Figur I.4 Korte renter

Anm: Før 1/1 1999 er anvendt den korte rente i Tyskland. Sidste observation er oktober 2000.

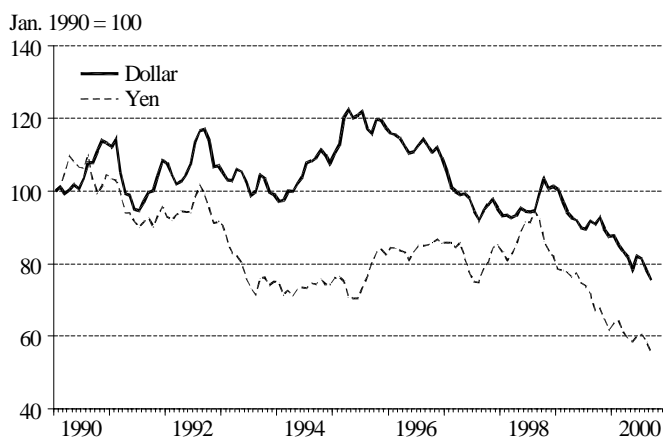
Kilde: Oplysninger fra Danmarks Nationalbank og Den Europæiske Centralbank (2000): *Månedsoversigt*, november 2000.

Appreciering af euroen

Euroen er siden indførelsen i januar 1999 faldet 25 pct. i forhold til dollar, jf. figur I.5. En medvirkende årsag til denne udvikling er, at væksten i USA i første halvdel af året var overraskende høj, og dermed udeblev den ventede indsnævring af vækstofforskellene mellem Euroland og USA. I fremskrivningen vil vækstofforskellene blive indsnævret, og det antages på denne baggrund, at euroen styrkes over for dollar. Yenen er steget nogenlunde parallelt med dollaren, hvilket bl.a. skyldes Japans betydelige opsparingsoverskud. Konkret er det antaget, at euroen apprecierer i forhold til dollar, således at euro-dollar kursen kommer tilbage på 100 i 2003. Det er ligeledes antaget,

at euroen apprecierer i samme omfang i forhold til yen og pund. Der hersker imidlertid betydelig usikkerhed omkring bevægelserne i valutakurserne i de kommende år.

Figur 1.5 Valutakursudviklingen målt i forhold til euro

Anm: Før 1/1 1999 er anvendt kursen på DM (omregnet til euro). Sidste observation er oktober 2000.

Kilde: Oplysninger fra Danmarks Nationalbank.

Asien ovenpå efter krisen

Den kraftige vækst i Asien i 1999 oven på krisen i 1997-98 fortsætter, og IMF venter vækstrater i de asiatiske lande på omkring 6½ pct. i de kommende år. Baggrunden for det hurtige omsving i mange lande er både ekspansiv penge- og finanspolitik og en betydelig stigning i eksporten, som følge af faldet i valutakurserne. Tiltagende priser på elektronisk udstyr har samtidig medført, at landene har opnået en bytteforholdsforbedring. Den fortsatte efterspørgsel efter informationsteknologiske produkter vil understøtte væksten, og den indenlandske efterspørgsel ventes at tiltage først og fremmest i de lande, hvor opsvinget er længst fremme. Aktiviteten i området understøttes også af en fortsat betydelig vækst i områdets folkerigeste lande Kina og Indien.

Vækstfremgang i Rusland og Østeuropa

Der ventes høje vækstrater i den russiske økonomi efter tilbageslaget i forbindelse med den finansielle krise i 1998. Væksten, der tiltog allerede i 1999, var trukket af stigende eksportpriser på energi og af faldende import. Opsvinget blev bredere funderet, da også den indenlandske efterspørgsel tiltog. Det vil være afgørende for den mere langsigtede vækst, at tempoet for de strukturelle reformer øges. De østeuropæiske lande, som har ansøgt om EU-medlemskab, er også inde i et konjunkturopsving samtidig med, at inflationstakten er væsentlig lavere end tidligere. De tiltagende vækstrater efter krisen i 1998 skyldes ikke mindst stigende eksport til Vesteuropa, men de positive konjunkturudsigter skyldes også generelt sund makroøkonomisk politik og de fremskridt, der er opnået med de strukturelle reformer.

Mere afdæmpet vækst i USA

Væksten i USA bliver i år endnu en gang højere end forventet, men der indtraf dog en afdæmpning i andet halvår. Væksten lå således på 2,7 pct. (år over år) i tredje kvartal mod over 5 pct. i de to første kvartaler. Udviklingen i det private forbrug har været den vigtigste drivkraft i opsvinget i de senere år. Den høje vækst i forbruget må i et vist omfang tilskrives den kraftige stigning i aktiekurserne. Forbruget er således steget mere end de disponible indkomster, der ifølge nationalregnskabsdefinitionen ikke indeholder aktiekursgevinster. Forbrugskvoten målt som forbruget i forhold til disponibel indkomst er nu tæt på 100. Aktiekurserne har imidlertid set over de første ti måneder af 2000 været stort set uændrede, og de kraftige stigninger i aktiekurserne synes således at være ovre. Det ventes derfor, at aktiekurserne ikke vil medvirke positivt til forbrugsvæksten fremover. Stigningen i beskæftigelsen og reallønnen vil dog betyde, at forbruget fortsat vil stige.

Stramning af pengepolitikken ovre for denne omgang

Pengepolitikken i USA blev strammet flere gange i løbet af sidste år og i år, hvilket har medført en afdæmpning af konjunktoren. Den lange rente fulgte ikke med op, hvilket indebærer, at den korte rente nu er højere end den lange. Dette kan tages som tegn på, at markederne forventer, at pengepolitikken vil blive mere lempelig fremover. Det ser dermed ud til, at stramningen af pengepolitikken er overstået for denne omgang. Samtidig indebærer forventningen om en faldende inflation dog, at realrenten vil være stigende i prognosen.

Hensigtsmæssigt forhold mellem finans- og pengepolitik

Et kendetegn ved det nuværende opsving i amerikansk økonomi i forhold til tidligere er, at der ikke føres en ekspansiv finanspolitik. Det betyder, at forholdet mellem penge- og finanspolitikken er mere afbalanceret i dette opsving, hvilket er medvirkende til, at overophedning af økonomien har kunnet undgås. Der er dog en risiko for, at finanspolitikken bliver mere ekspansiv efter præsidentskiftet, hvis valgløfterne skal indfries.

Både interne og eksterne forhold har betydning for inflationen

Dollaren er apprecieret med over 30 pct. i forhold til euro siden 1. januar 1999, hvilket til dels skyldes den høje vækst og renteforskellen. Kursen mellem dollar og yen har derimod udviklet sig forholdsvis parallelt. Inflationen i USA har været tiltagende, selvom styrkelsen af dollaren har lagt en dæmper på stigningen. Den højere inflationstakt skyldes både de stigende oliepriser og indenlandske forhold. På trods af den lave ledighed er lønstigningerne kun steget lidt, og samtidig har produktivitetstigningerne været høje. Det tyder på, at virksomhederne har benyttet den gunstige konjunktur til at forbedre deres indtjening.

Skrøbeligt opsving i Japan

Det er fortsat usikkert, om Japan er kommet ud af den dybe krise, landet har befundet sig i de seneste år. De nøgletal, der offentliggøres, viser endnu ikke entydige tegn på, at krisen er overstået. Det er dog mest sandsynligt, at væksten er ved at indfinde sig nu.

Strammere pengepolitik

Der har været stigende overskudskapacitet i den japanske økonomi siden den finansielle krise i 1997, hvilket har ført til deflation. Forbrugerpriserne faldt således med 0,8 pct. i august målt i forhold til året før. Den toneangivende rente blev hævet i august fra 0 til 0,25 pct. Bank of Japan er bl.a. på denne baggrund blevet kritiseret for at føre for stram en pengepolitik i den deflationære fase, økonomien er inde i.

Lempelse af finanspolitikken

Den offentlige bruttogæld udgør nu ca. 120 pct. af BNP, hvilket er en fordobling siden 1991. Siden 1992 har Japan været inde i en periode med en ret begrænset vækst. Finanspolitikken planlægges yderligere lempet. Lempelsen omfatter igangsættelse af offentlig byggeri og støtte til små og mellemstore virksomheder samt til telekommunikationsindustrien, som

anses for at være sakket agterud i forhold til USA og Europa. Virkningen af en sådan pakke kan dog vise sig at være begrænset, fordi der er behov for strukturelle reformer i erhvervslivet i stedet for støtte til urentable virksomheder, hvilket måske blot forsinker den nødvendige omstrukturering. Der er tidligere blevet vedtaget sådanne pakker, som kun har haft en meget begrænset virkning på den økonomiske aktivitet. Dog kan det stigende antal konkurser, som er indtruffet på det seneste, være tegn på, at den nødvendige omstrukturering er ved at ske.

Stigende eksport og forbrug

Den japanske vækst ventes at blive trukket af en stigning i eksporten til Sydøstasien, der er inde i et opsving. Den høje kurs på yen lægger dog en dæmper på stigningen i eksporten. Et andet vigtig bidrag til den tiltagende vækst er stigningen i det private forbrug, som vil blive trukket af stigende indkomster. Det er derfor en vigtig antagelse, at opsparelskvoten ikke stiger som følge af forbrugernes usikkerhed omkring, hvorvidt de nødvendige omstruktureringer i økonomien betyder, at de mister deres job.

Konjunkturopgang i Euroland

Konjunkturopgangen i Euroland, som begyndte i midten af 1999, er fortsat med en årsvækst på godt 3½ pct. i første halvår af 2000. Væksten er først og fremmest blevet trukket af en høj eksportefterspørgsel, hvilket skyldes den svage euro og konjunkturfremgangen i verdensøkonomien. Stigningen i eksportvæksten har også medført en voksende indenlandsk efterspørgsel. En tiltagende kapacitetsudnyttelse har betydet en øget investeringefterspørgsel. I løbet af efteråret er forventningerne til væksten blevet nedjusteret lidt. Det skyldes, at en række indikatorer har udviklet sig mindre positivt. Den ledende indikator for industriproduktionen har således ligget forholdsvis konstant siden sommer, og forbrugertilliden, der ellers i år har ligget på et forholdsvis højt niveau, faldt i september.

Vækstforskellene i Euroland indsnævres

Væksten tiltog senere i Tyskland og Italien end i resten af Euroland. Vækstforskellene i Euroland mellem Tyskland og Italien med lave vækstrater på den ene side og Frankrig, Irland og Finland med høje vækstrater er således blevet indsnævret og ventes at blive yderligere indsnævret i fremskrivningen.

Den indenlandske efterspørgsel tager over

Vækstbidraget fra eurolandenes udenrigshandel ventes at aftage i fremskrivningen, bl.a. som følge af antagelsen om en stigende euro og en lidt mere afdæmpet vækst i USA. En mere ekspansiv finanspolitik og en forøget beskæftigelse betyder, at den indenlandske efterspørgsel vil tiltage i takt med, at eksportefterspørgslen aftager. Den stramning af pengepolitikken, der har fundet sted i løbet af året, ventes imidlertid at lægge en dæmper på den indenlandske efterspørgsel. Forudsat at der ikke kommer flere rentestigninger, vil det indenlandske opsving dog ikke blive bremset markant.

Stramning af pengepolitikken pga. stigende inflation

I takt med den tiltagende vækst er inflationstakten i Euroland tiltaget fra under 1 pct. i starten af 1999 til 2¼ pct. i august i år. Et betydeligt bidrag til den tiltagende inflation er dog eksterne faktorer i form af den faldende eurokurs og de stigende oliepriser. Inflationstakten ventes at aftage til næste år som følge af en dæmpende effekt fra stigningen i euroen og fravær af fortsatte olieprisstigninger. Den indenlandsk genererede inflation vil imidlertid tiltage lidt som følge af stigende lønstigninger. Den tiltagende inflation i Euroland har betydet, at pengepolitikken flere gange er blevet strammet, hvilket dog ikke har fået de lange renter til at stige. Det kan være et tegn på, at markedet forventer, at pengepolitikken på sigt bliver lempet. De faldende inflationstakter i fremskrivningen indebærer dog også, at realrenten vil være stigende i Euroland.

Forskellige inflationstakter i Euroland

Selvom inflationstakterne i alle lande i eurområdet har været stigende, har inflationsniveauet været forskelligt mellem landene. Således har inflationstakten i Tyskland og Frankrig ligget under gennemsnittet, mens bl.a. Italien og Irland har inflationstakter over gennemsnittet. Disse forskelle afspejler ikke udelukkende, at landene befinder sig på forskellige stadier i konjunkturforløbet. Således har Tyskland og Italien haft en begrænset vækst, mens Frankrig og Irland har haft en vækst over gennemsnittet. Fremover ventes der derfor også at være forskelle i inflationstakterne, selvom vækstforskellene indsnævres. Disse forskelle afspejler strukturelle forskelle mellem landene.

Lempeligere finanspolitik i form af skattelettelser i bl.a. Tyskland og Frankrig

Finanspolitikken er blevet eller bliver lempet i mange lande i euroområdet, bl.a. i tilknytning til ændringer på skatteområdet. I Tyskland starter således en skattereform i 2001, der er fuldt indfaset i 2006. Reformen indebærer både skattelettelser for husholdningerne og for virksomhederne. Skattelettelserne sker bl.a. i form af nedsættelse af bund- og topskatten på indkomster og nedsættelse af den statslige selskabsskat til 25 pct.¹ I Frankrig er momsens og indkomsskatterne for de lavest lønnede blevet nedsat. I Italien er brændelsafgifterne og en række offentlige takster blevet midlertidigt nedsat for at modvirke inflationspresset, og der er planer om at lempe skatterne for de lavest lønnede samt for små og mellemstore virksomheder. Det er hensigten at finansiere skattelettelserne med indtægterne fra salget af UMTS-licenser og de konjunkturbestemte højere indtægter. Indtægterne fra salget af de italienske UMTS-licenser har indbragt et provenu på ca. 1 pct. af BNP, hvilket er mindre end forventet. Til sammenligning indbragte auktionen i Tyskland et provenu på godt 2 pct. af BNP.

Arbejdstiden nedsat i Frankrig

I Frankrig er beskæftigelsen målt i personer steget kraftigt som følge af den betydelige stigning i produktionen, men også loven fra 1998 om nedsættelsen af arbejdstiden til 35 timer har været medvirkende til udviklingen. Indtil februar i år var det frivilligt for virksomhederne, om de ville nedsætte arbejdstiden, men herefter har virksomheder med mere end 20 ansatte pligt til at nedsætte arbejdstiden, mens mindre virksomheder kan vente til 2002. Lønmodtagerne får fuld lønkomensation for arbejdstidsnedsættelsen, hvilket virksomhederne delvis kompenseres for ved nedsættelse af arbejdsgiverafgifter og selskabsskatten. På sigt vil fremgangen i beskæftigelsen kun kunne fastholdes, hvis produktiviteten stiger svarende til stigningen i lønomsåningerne. Udviklingen indtil nu tyder på, at virksomhederne har fået tilpasset organiseringen af arbejdet, så de forøgede omkostninger i tilknytning til arbejdstidsforkortelsen i et vist omfang er modvirket af produktivitetsstigninger.

Også høj vækst uden for Euroland

I de europæiske lande uden for Euroland, som styrer deres valutakurs ud fra en inflationsmålsætning, har vækstraterne også været høje. Dette ventes at fortsætte i fremskrivningen.

1) I Tyskland opkræver delstaterne også selskabsskat.

Stabil høj vækst i Storbritannien

I løbet af 1999 tiltog væksten i Storbritannien, hvilket var forårsaget af en kraftig stigning i det private forbrug og høj vækst på eksportmarkederne. Væksten i udlandet modvirkede således den negative impuls fra en stigende pundkurs. Væksten ventes både i år og til næste år at ligge på omkring 3 pct. I fremskrivningen ventes det offentlige forbrug at tiltage og væksten i det private forbrug at aftage.

Lempeligere finanspolitik

I de foregående år har finanspolitikken været forholdvis stram, men fra i år er finanspolitikken blevet lempet, og den ventes også at være forholdvis lempelig de kommende år. Modsat mange andre lande sker lempelsen af finanspolitikken i Storbritannien i form af øgede offentlige udgifter, som både omfatter offentligt forbrug og offentlige investeringer.

Inflationært pres

Inflationen i Storbritannien har været tiltagende som følge af tiltagende lønninger. Der er således et inflationært pres i økonomien på trods af, at pundet er steget i forhold til euro. Væksten vil være høj samtidig med, at der kun er beskeden ledig kapacitet. Det må derfor forventes, at pengepolitikken vil blive strammet i løbet af det kommende år. Det skønnes dog, at produktiviteten vil udvikle sig mere positivt end i anden halvdel af 1990'erne, hvor udviklingen var meget skuffende. En mere positiv produktivitetsudvikling vil være med til at afbøde det inflationære pres i økonomien.

I Sverige fortsætter den høje vækst

Væksten i Sverige har været høj de senere år, og den er yderligere tiltaget i år som følge af en kraftig vækst på eksportmarkederne og i det private forbrug. Det ventes, at både eksporten og det private forbrug fortsat vil understøtte væksten.

Lempelse af finanspolitikken

Overskuddet på de offentlige finanser ventes at blive betragteligt, hvilket skyldes stigende skatter og faldende indkomstoversførsler som følge af den positive konjunkturudvikling. Finanspolitikken ventes på trods af konjunkturopgangen at blive lempet i år.

Uden tiltagende inflation

Tilpasningen af produktionen til den øgede efterspørgsel har været mulig, fordi der har været ledig arbejdskraft, og arbejdsudbuddet såvel som produktiviteten er steget. Det er baggrun-

den for, at det indtil videre har været muligt at undgå kraftige løn- og prisstigninger. En medvirkende årsag til, at inflationen er blevet begrænset er, at den svenske krone er apprecieret 10 pct. i forhold til euroen siden 1. januar 1999. Det ventes også, at inflationstakten vil være begrænset i fremskrivningen og holdes omkring 2 pct. på trods af en lav ledighed. Det ventes således, at arbejdsudbuddet stiger i takt med konjunktoren. Erhvervsfrekvensen faldt kraftigt i starten af 1990'erne i forlængelse af det kraftige konjunkturtilbageslag, som indtraf på daværende tidspunkt. I takt med, at konjunktoren blev bedre, er erhvervsfrekvensen steget. Denne stigning ventes at fortsætte, dog uden at erhvervsfrekvensen når op på niveauet fra starten af 1990'erne. Det skyldes bl.a., at længden af gymnasieuddannelsen er steget med et år, og andelen af førtidspensionister er øget.

Ikke aktuelt behov for en strammere pengepolitik

Den fortsat lave inflation betyder, at der ikke umiddelbart er behov for en stramning af pengepolitikken. Det kan dog ikke udelukkes, at renten hæves, hvis der viser sig tegn på, at der vil komme pres på arbejdsmarkedet, som fører til stigende lønninger og priser.

Kapacitetsgrænsen nået i Norge

Norge har siden midten af 1999 været inde i en opgangsperiode. Omsvinget var forårsaget af stigende eksport, og samtidig ophørte faldet i investeringerne. I fremskrivningen ventes væksten at aftage, fordi indførelsen af en femte ferieuge vil betyde, at produktionskapaciteten i den norske økonomi bliver mindre. Derimod ventes væksten i den indenlandske efterspørgsel fortsat at ligge på et højt niveau. Især ventes det private forbrug at trække væksten. Det private forbrug blev også kun i begrænset omfang påvirket af konjunkturtilbageslaget i slutningen af 1980'erne.

Inflationspres betyder stramning af pengepolitikken

Inflationen har været stigende, hvilket både skyldes et indenlandsk inflationspres og de stigende oliepriser. Den stigende inflation har betydet, at pengepolitikken flere gange er blevet strammet. Det fortsatte inflationære pres i økonomien betyder, at der ventes yderligere stramninger i pengepolitikken i fremskrivningen.

**Stigende
olieindtægter
giver overskud på
de offentlige
finanser**

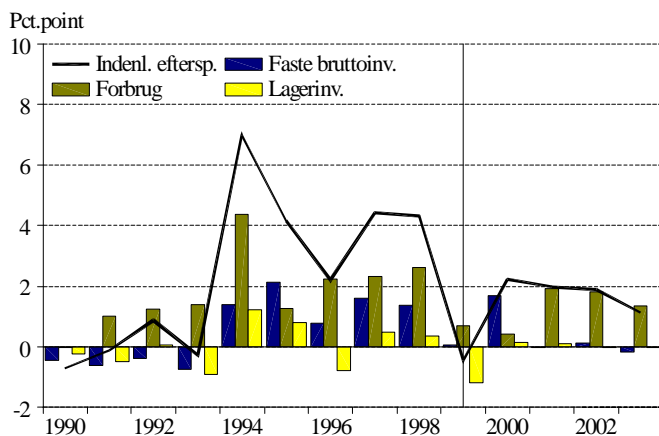
Risikoen for overophedning af den norske økonomi betyder, at der på trods af det betydelige overskud på de offentlige finanser er behov for en stramning af finanspolitikken. Overskuddet på de offentlige budgetter ventes i år at svare til mere end 10 pct. af BNP. Det betydelige overskud kan henføres til de stigende olieindtægter. Ses der bort fra disse, ville der være underskud på de offentlige finanser. Der er dog risiko for, at det store overskud vil friste til en lempelse af finanspolitikken. Det vil være uheldigt, fordi det vil betyde, at det så alene vil blive pengepolitikken, som må afdæmpe overophedningen af økonomien.

I.3 Indenlandsk efterspørgsel

**Investeringer
trækker indenlandsk
efterspørgsel i 2000**

Den indenlandske efterspørgsel ventes at stige med 2¼ pct. i 2000, jf. figur I.6 og tabel I.2. Der er således tale om en moderat genopretning efter faldet i den indenlandske efterspørgsel i 1999. Det er primært de faste bruttoinvesteringer, der bidrager til væksten. Orkanen, der ramte Danmark i december 1999, er en vigtig faktor bag denne udvikling. I 2001 ventes en ændring i sammensætningen af den indenlandske efterspørgsel. Efter den kraftige opbremsning i væksten i det private forbrug i 1999 og 2000 er det forbruget, der ventes at bidrage til efterspørgslen i de kommende år, mens investeringerne skønnes at flade ud. Resultatet er en svag afdæmpning i væksten i den samlede efterspørgsel. Også i 2002 og 2003 ventes det private forbrug at trække den indenlandske efterspørgsel. Forbrugsvæksten skønnes imidlertid at aftage i 2003 således, at væksten i den indenlandske efterspørgsel forventes at blive reduceret til ca. 1 pct.

Figur I.6 Bidrag til vækst i indenlandsk efterspørgsel fra forbrug, faste bruttoinvesteringer og lagerinvesteringer.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAM's databank og egne beregninger.

Tabel I.2 *Indenlandsk efterspørgsel opdelt på underkomponenter*

	Årets priser 1999	Mængdestigning				
		1999	2000	2001	2002	2003
	Mia. kr.	Pct.				
Privat forbrug	613	0,6	0,3	2,6	2,9	1,9
Offentligt forbrug	313	1,4	1,0	2,2	1,2	1,2
Offentlige investeringer	20	0,5	4,0	10,0	2,0	2,0
Boliginvesteringer	52	1,2	15,0	-3,1	-0,8	-4,3
Erhvervsinvesteringer	169	-0,0	6,2	-0,4	0,8	-0,1
Materiel	121	5,3	6,2	-0,2	1,4	0,4
Bygninger	48	-12,3	6,0	-0,7	-0,8	-1,4
Lagerændringer	-3	-1,2	0,1	0,1	-0,0	-0,0
Indenlandsk efterspørgsel i alt	1.165	-0,4	2,2	2,0	1,9	1,1

Anm.: For lagerændringer angiver mængdestigning bidrag til vækst i indenlandsk efterspørgsel.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAM's databank og egne beregninger.

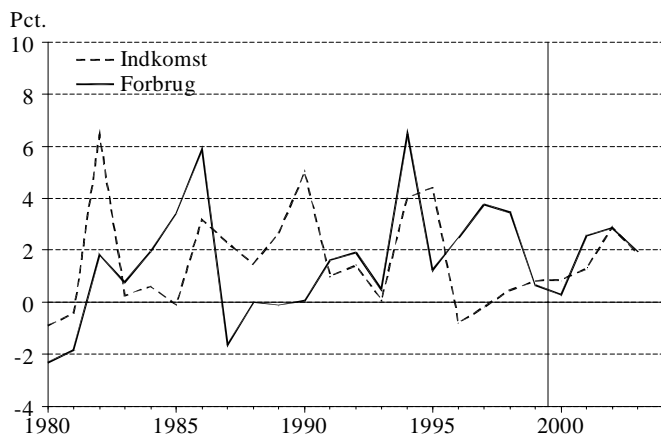
Lav vækst i det private forbrug i 2000

Det private forbrug ventes kun at stige med $\frac{1}{4}$ pct. i år. I både første og andet kvartal i år er det samlede forbrug faldet sammenlignet med forrige kvartal. Den svage udvikling fra 1999 er således fortsat. Et markant fald i bilkøbet bidrager til at holde det samlede forbrug nede. Stigende renteniveau og højere benzinpriser kombineret med lavere rentefradrag i takt med Pinsepakkens indfasning har således bevirket, at bilejernes udgifter er øget markant. Det skønnes, at forbruget stiger i andet halvår. Årsagen er, at den reale disponible indkomst stiger, bl.a. som følge af en lempelse af personskatterne.

Forbrugskvoten falder i 2000

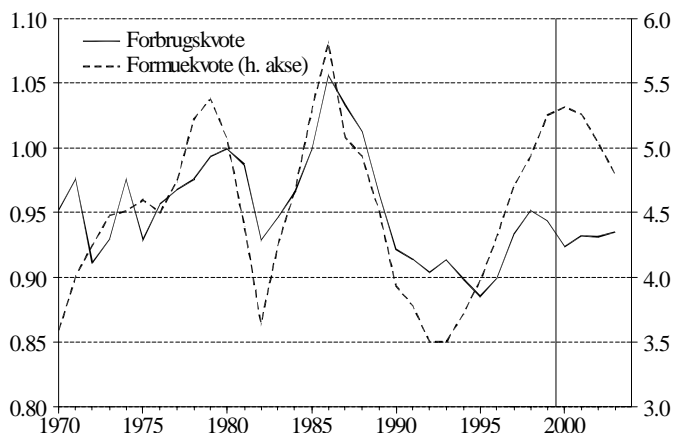
Forbruget stiger mindre end den disponible realindkomst i år, jf. figur I.7. Det betyder, at forbrugskvoten falder, jf. figur I.8. En medvirkende faktor til denne udvikling er den forventede nedgang i de reale boligpriser, der bidrager til, at den forbrugsbestemmende formue falder i forhold til indkomsten. I 2001 skønnes forbrugskvoten at stige. En medvirkende årsag til denne udvikling er, at forbrugsudviklingen har været meget lav de sidste to år. Bilkøbet vurderes eksempelvis at ligge en del under det normale niveau. Dette peger i retning af en redresering og dermed et øget forbrug. I 2002 og 2003 skønnes forbrugskvoten at være næsten konstant.

Figur I.7 Vækst i forbrug og disponibel realindkomst

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAM's databank og egne beregninger.

Figur I.8 Forbrugs- og formuekvote

Anm.: Forbrugskvoten angiver det samlede forbrugs andel af disponibel indkomst. SMEC's indkomst- og forbrugsdefinition er anvendt, jf. noterne til bilagstabel I.8. Formuekvoten angiver den forbrugsbestemmende private formue målt i forhold til disponibel indkomst.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAM's databank og egne beregninger.

Stigende interesse for aktieinvesteringer hos husholdningerne

På trods af øget disponibel realindkomst og stigende huspriser har væksten i det private forbrug, som anført, været lav i 1999, og det samme tegner til at blive tilfældet i år. Den svage udvikling i det private forbrug kan muligvis ses i sammenhæng med, at de høje afkast, der er observeret på aktiemarkedet i de seneste år, tilsyneladende har øget husholdningernes interesse for opsparing, der har kunnet placeres i aktier. Husholdningernes interesse for at købe investeringsbeviser er således steget markant. Hvor antallet af cirkulerende investeringsbeviser opgjort i mia. kr. var ca. 31 ultimo 1995, er det steget til knap 199 ved udgangen af september i år, jf. InvesteringsForeningsRådets hjemmeside: www.ifr.dk. Det er imidlertid ikke bare antallet af nyudstedelser, der er vokset. Som følge af den positive stemning på aktiemarkedene er kursværdien af investeringsbeviserne i samme periode steget fra ca. 36 mia. kr. til 260 mia. kr. Husholdningerne ejer dog kun en del af disse beviser. Det er vanskeligt at vurdere, i hvilket omfang de øgede private beholdninger af investeringsbeviser og aktier blot

repræsenterer en omlægning fra en type aktiver til en anden. Den større andel af formuen, der er placeret i investeringsbeviser og aktier, indebærer, at der fremover kan forventes en tættere sammenhæng mellem udviklingen i aktiekurserne og forbruget. Aktieformuen udgør dog kun en lille del af den disponible indkomst sammenlignet med eksempelvis USA. Aktiekursernes effekt på det private forbrug må derfor fortsat forventes at være relativt svag.

Faldende reale kontantpriser i de kommende år

Kontantpriserne på boliger er fortsat med at stige i første halvår af 2000. Sammenlignet med perioden 1994-99 er stigningstakten imidlertid dæmpet betydeligt. Pinsepakkens yderligere reduktion af rentefradragsretten og det stigende renteniveau i 2000 synes således at slå igennem på kontantpriserne. De reale boligpriser ventes på denne baggrund at falde i de kommende år.

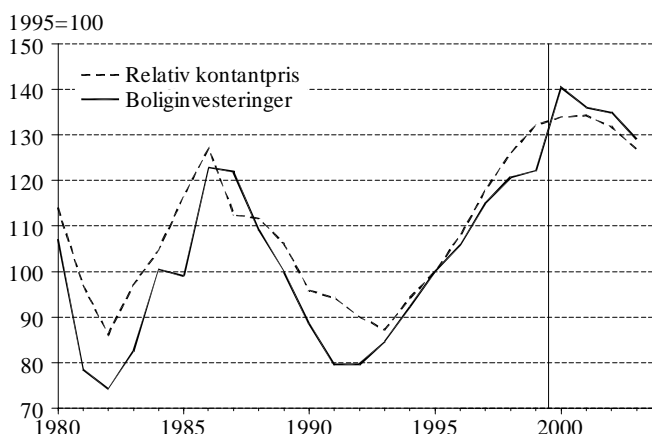
Aftagende salg

Ejendomssalget viser fortsat en faldende tendens ifølge Danmarks Statistik. Tal fra Realkreditrådet for tredje kvartal peger i samme retning, selv om de bl.a. skal fortolkes i forhold til en generel usikkerhed op til ØMU-afstemningen. Salget af parcel- og rækkehuse samt ejerlejligheder faldt således hhv. knap 23 og 22 pct. i tredje kvartal 2000 sammenholdt med samme kvartal sidste år. Tidligere analyser viser, at udviklingen i antallet af salg er en god indikator for den fremtidige kontantpris, jf. *Dansk Økonomi, forår 2000*. Aktiviteten på boligmarkedet understøtter således forventningen om et fald i de reale boligpriser.

Orkanen fører til markante boliginvesteringer i 2000

Boliginvesteringerne skønnes at stige med 15 pct. i år, jf. figur I.9. Denne kraftige vækst er en følge af de ødelæggelser, som orkanen i december 1999 forårsagede. Omfanget af udbedringerne er blevet større end ventet. Det omfattende reparationsarbejde betyder, at en del investeringer ventes at blive udskudt. Orkanen får derved også en effekt i 2001. Der ventes at være en fortsat underliggende opbremsning i boligbyggeriet i 2002 og 2003. Historisk har der været en tæt sammenhæng mellem udviklingen i den relative kontantpris, dvs. kontantprisen i forhold til byggeomkostningerne, og boliginvesteringerne. Den faldende relative kontantpris er derfor den primære årsag til nedgangen i boligbyggeriet.

Figur I.9 Boliginvesteringer og relativ kontantpris

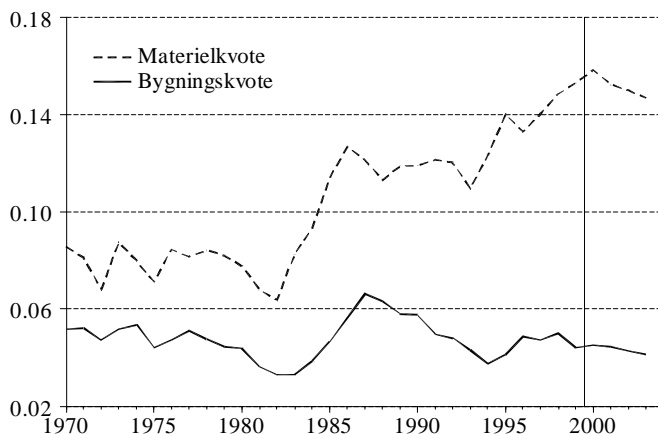
Anm.: Den relative kontantpris er beregnet som forholdet mellem kontantprisen (prisen på eksisterende boliger) og byggeomkostningerne på nybyggede boliger.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAM's databank og egne beregninger.

Høj vækst i erhvervsinvesteringerne i 2000

Erhvervsinvesteringerne skønnes at stige med ca. 6 pct. i 2000. Orkanen er en stor del af forklaringen bag denne vækst. Det gælder specielt bygningsinvesteringerne. I landbruget, der blev særlig hårdt ramt, ventes bygningsinvesteringerne således at stige med knap 12 pct. i år. I 2001 ventes et mindre fald i erhvervsinvesteringerne. Afdæmpningen skal ses som en kombination af, at effekten af orkanen falder bort samtidig med, at kapacitetsudnyttelsen er lav. I 2002 og 2003 skønnes erhvervsinvesteringerne at være næsten uændrede, hvilket dækker over et lille fald i bygningsinvesteringerne og en lille stigning i maskininvesteringerne. Skønnene indebærer, at investeringskvoterne aftager, jf. figur I.10. Specielt for maskinerne skal udviklingen ses i lyset af den massive opbygning af kapitalapparatet, der er sket i de seneste år. Investeringskvoten er således historisk høj.

Figur I.10 Materiel- og bygningsinvesteringskvoter i de private byerhverv

Anm.: Materielinvesteringskvoten er defineret som materielinvesteringerne i forhold til bruttoværditilvæksten. Bygningsinvesteringskvoten, som ikke indeholder boliginvesteringer, er defineret analogt.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAM's databank og egne beregninger.

Produktivitet og vækst

Forholdet mellem kapital og arbejdskraft er med til at bestemme udviklingen i arbejdskraftens produktivitet. Den markante udbygning af kapitalapparatet, som er sket i de seneste år, kan derfor afspejle sig i en høj vækst i arbejdskraftens produktivitet og dermed også i BNP-væksten. Herudover bidrager udviklingen i demografien, erhvervsfrekvensen, ledigheden og antallet af arbejdstimer til BNP-væksten. For at undersøge, hvilke faktorer der ligger bag den økonomiske vækst, er der foretaget en dekomponering af BNP i disse forklaringsfaktorer, jf. tabel I.3.

Tabel I.3 Dekomponering af væksten i BNP

	1966-90	1990-99	2000-03
Samlet befolkning	0,3	0,4	0,3
+ andel af befolkning i arbejdsdygtig alder	0,2	-0,1	-0,2
+ erhvervsfrekvens	0,3	-0,5	0,0
+ beskæftigelsesfrekvens	-0,4	0,5	0,2
= samlet bidrag fra beskæftigelsen	0,4	0,3	0,3
+ årlig arbejdstid	-0,9	-0,3	-0,3
+ timeproduktivitet	2,8	2,3	1,9
= BNP	2,2	2,2	2,0
BNP pr. indbygger	1,9	1,8	1,7

Anm.: Tallene angiver gennemsnittet for perioderne. Andelen af befolkningen i den arbejdsdygtige alder er givet som antallet af 15-64-årige i forhold til den samlede befolkning. Erhvervsfrekvensen er lig arbejdsstyrken i forhold til antallet af 15-64-årige. Beskæftigelsesfrekvensen er lig antallet af beskæftigede i forhold til arbejdsstyrken. Årlig arbejdstid er angivet for industrien. Timeproduktiviteten er her defineret som reelt BNP i forhold til det samlede antal erlagte arbejdstimer.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAM's databank og egne beregninger.

Faldende ledighed giver stort bidrag til BNP-væksten i 1990'erne

Den gennemsnitlige BNP-vækst har været den samme i perioden 1966-90 og i 1990'erne. Der er imidlertid en markant forskel i sammensætningen af de enkelte bidrag. 1990'erne adskiller sig primært i tre henseender. For det første er den samlede befolkning vokset hurtigere end antallet af personer mellem 15 og 64 år. Det betyder, at andelen af befolkningen i den arbejdsdygtige alder har givet et negativt bidrag. For det andet er arbejdsstyrken faldet til trods for, at antallet af personer mellem 15 og 64 år er steget. Erhvervsfrekvensen har således haft en negativ virkning. For det tredje er ledigheden faldet betydeligt, og der har derfor været et positivt bidrag fra beskæftigelsesfrekvensen. Den årlige arbejdstid er også aftaget i 1990'erne, omend i mindre grad. Udviklingen i timeproduktiviteten for den samlede økonomi ligger også lavere. Det tyder således ikke umiddelbart på, at den kraftige vækst i kapitalapparatet har ført til en stigning i den underliggende trendvækst

i produktiviteten.²

Nærmeste fremtid

Nærværende konjunkturvurdering indebærer, at den gennemsnitlige BNP-vækst i perioden 2000-03 bliver 2 pct. Baggrunden for den lavere vækst er, at antallet af personer mellem 15 og 64 år antages at vokse langsommere end den samlede befolkning. Det betyder, at det negative bidrag fra andelen af befolkningen i den arbejdsdygtige alder øges, men omvendt skønnes ledigheden fortsat at aftage i fremskrivningen. Beskæftigelsesfrekvensen giver derfor et positivt bidrag på 0,2 pct.point. Det er således timeproduktiviteten, der også fremover skønnes at drive den økonomiske vækst.

Mellemfristet sigt

På lidt længere sigt, dvs. frem til 2010, ventes den demografiske udvikling at give et negativt bidrag. Den samlede befolkning ventes således at stige ca. 0,3 pct. pr. år, mens arbejdsstyrken, med uændrede aldersfordelte erhvervsfrekvenser, antages at falde knap 0,2 pct. årligt. Set i lyset af den nuværende lave ledighedsprocent vil beskæftigelsesfrekvensen formentlig have en neutral effekt. Modsat tidligere, hvor det samlede bidrag fra beskæftigelsen har været mellem $\frac{1}{4}$ og $\frac{1}{2}$ pct., kan beskæftigelsen således forventes at have en negativ effekt på ca. $\frac{1}{4}$ pct. pr. år. Samtidig vil et fortsat fald i antallet af arbejdstimer trække BNP-væksten yderligere nedad. Konsekvensen er, at BNP-væksten aftager, hvis den nuværende produktivitetsudvikling fastholdes. Hvis BNP-væksten blot skal holdes på f.eks. knap 2 pct. årligt, stiller det krav til arbejdsmarkedsreformer, der kan lede til et øget arbejdsudbud, eller også tekniske fremskridt, der kan skabe grobund for ekstra produktivitetsevinster.

- 2) Det bemærkes, at produktiviteten her er opgjort i forhold til BNP. I BNP-opgørelsen indgår den offentlige sektor, ifølge nationalregnskabsmæssig definition, med en produktivitetstigning på 0. Det her anvendte mål adskiller sig således fra produktiviteten i de private byerhverv, der er et hyppigere anvendt mål for udviklingen i produktiviteten. Væksten i timeproduktiviteten i de private byerhverv er i prognoseperioden antaget at være 2,4 pct., hvilket svarer til gennemsnittet for perioden 1990-99.

**Produktivitets-
udvikling i
fremstilling
og service**

Produktivitetsudviklingen kan belyses nærmere ved at undersøge hhv. fremstillings- og serviceerhvervene, jf. tabel I.4. Serviceerhvervene har i efterkrigstiden udgjort en stadig stigende andel af beskæftigelsen, mens fremstillingserhvervenes andel til gengæld har været faldende. Denne tendens er fortsat i 1990'erne. Serviceerhvervenes andel af den samlede beskæftigelse er således steget til nu knap 43 pct. sammenholdt med 40 pct. i 1990, mens fremstillingserhvervenes andel er faldet fra knap 14 pct. i 1990 til ca. 12 pct. Samtidig har væksten i timeproduktiviteten i serviceerhvervene været 2,6 pct. i 1990'erne mod 2,4 pct. tidligere. Serviceerhvervene har derved i stigende grad bidraget til BNP-væksten. Omvendt har væksten i timeproduktiviteten i fremstillingserhvervene været lavere i de seneste år sammenholdt med perioden 1966-90. Væksten i timeproduktiviteten i de to sektorer er således konvergeret. Dekomponeringen af timeproduktiviteten viser, at det primært skyldes udviklingen i den totale faktorproduktivitet. Traditionelt har produktivitetsvæksten været højere i fremstillingserhvervene som følge af en høj og stigende kapitalintensitet. I de seneste år har serviceerhvervene imidlertid bl.a. været kendetegnet ved at have en stigende kapitalindsats.

Tabel I.4 Dekomponering af timeproduktivitet i fremstillings- og serviceerhverv

	Periode	Bidrag fra K/L-forhold	TFP	Vækst i timeproduktivitet
Fremstilling	1966-90	1,9	2,6	4,5
	1990-99	0,5	1,7	2,2
Service	1966-90	1,7	0,7	2,4
	1990-99	0,9	1,7	2,6

Anm.: Tallene angiver gennemsnittet for perioderne. SMEC's erhvervsdefinition er anvendt. Analysen tager udgangspunkt i sammenhængen: $\hat{Y} = \alpha \hat{K} + (1 - \alpha) \hat{L} + TFP$, hvor en "hat" angiver, at variabelen er udtrykt som en vækstrate. Y er bruttoværditilvæksten i faste priser, K er kapitalapparatet i faste priser, og L er antallet af erlagte arbejdstimer. TFP er den totale faktorproduktivitet, som udgør den del af væksten i produktionen, der ikke kan forklares af en ændret indsats af produktionsfaktorerne. α og $1-\alpha$ angiver aflønningsandelene for hhv. kapitalapparatet og arbejdsindsatsen. De er sat til hhv. $\frac{1}{3}$ og $\frac{2}{3}$. Resultaterne skal fortolkes i forhold til den usikkerhed, der er forbundet med at måle produktivitet. Generelt er kapitaltallene meget usikre.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAM's databank og egne beregninger.

I.4 Eksport, import og betalingsbalance

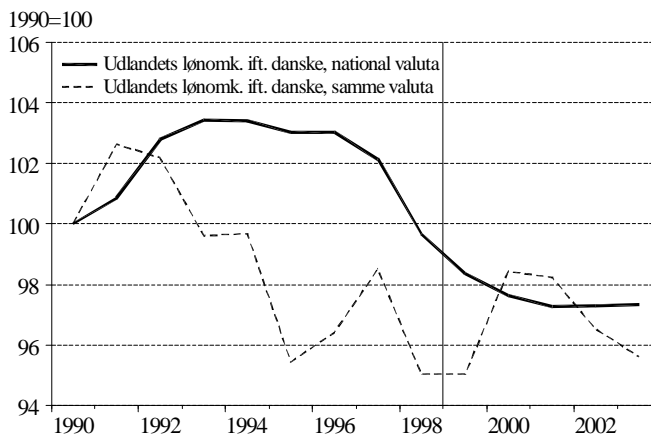
En fordobling af overskuddet på betalingsbalancen

Der er udsigt til et betalingsbalanceoverskud i 2000 på ca. 20 mia. kr., hvilket er en lille stigning i forhold til året før. I de kommende år mere end fordobles betalingsbalanceoverskuddet, hvilket primært er et resultat af en fortsat forbedring på vare- og tjenestebalancen. Som følge af overskuddet på betalingsbalancen falder udlandsgælden, hvilket bidrager til lavere renteudgifter og dermed et endnu større betalingsbalanceoverskud.

Lønkonkurrenceevne forbedres i 2000

Den danske lønstigningstakt har siden 1993 været højere end hos Danmarks vigtigste samhandelspartnere. Lønkonkurrenceevnen er derigennem forværret med samlet 5-6 pct., jf. figur I.11. Valutakursudviklingen medfører imidlertid i år, at den samlede lønkonkurrenceevne forbedres med godt 3 pct., jf. tabel I.5.

Figur I.11 Lønkonkurrenceevnen

Anm. En stigning i indekset indikerer en forbedring af lønkonkurrenceevnen.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAM's databank og egne beregninger.

Tabel I.5 Lønkonkurrenceevne

	1999	2000	2001	2002	2003
	----- Pct. -----				
Stigning i lønomkostninger pr.time					
udland	2,6	3,4	3,8	3,7	3,7
indland	4,0	4,2	4,2	3,7	3,6
Ændring i relativ løn	-1,4	-0,8	-0,4	0,0	0,1
Ændring i effektiv kronekurs	-1,3	-4,2	-0,2	1,8	1,0
Ændring i lønkonkurrenceevne	-0,0	3,4	-0,2	-1,8	-1,0

Anm.: Ændringen i den relative løn beregnes ved lønstigningen i udlandet fratrukket lønstigningen i Danmark. En positiv ændring i den effektive kronekurs indikerer en stigning i kronens værdi og bidrager til en forværring af konkurrenceevnen. Ændringen i lønkonkurrenceevnen beregnes ved ændringen i den relative løn fratrukket ændringen i den effektive kronekurs. Et positivt tal indebærer en forbedring af konkurrenceevnen. Lønomkostningerne omfatter både direkte og indirekte omkostninger.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAM's databank, Swedish Employers' Confederation, *Wages and Total Labour Costs for Workers, diverse årgange*, Stockholm, oplysninger fra Danmarks Nationalbank og egne beregninger.

Lønkonkurrenceevnen svækkes i de kommende år

I de kommende år ventes lønstigningstakter i Danmark nogenlunde på niveau med udlandets. I perioden 2001-03 antages det, at dollar, pund og yen falder med ca. 10 pct. i værdi over for euroen og dermed over for danske kroner, som forudsættes at have uændret værdi over for euro. Antagelserne omkring valutakursudviklingen medfører, at den effektive kronekurs stiger i perioden 2001-03, hvilket bidrager til en forværring af lønkonkurrenceevnen med samlet 3 pct.

International sammenligning af produktivitet

Konkurrenceevnen påvirkes også af produktivitetsudviklingen. Hvis en relativt høj dansk lønstigningstakt afspejler tilsvarende højere produktivitetstigninger, fører det ikke til en forværring af konkurrenceevnen. Enhedslønomkostningerne er derfor principielt et mere korrekt mål for konkurrenceevnen. Sammenlignes Danmark med de øvrige OECD-lande var væksten i de private byerhvervs arbejdsproduktivitet forholds-

vis lav i Danmark i 1980'erne, jf. Scarpetta mfl. (2000).³ En gennemsnitlig årlig produktivitetsvækst på 1,7 pct. gav således en midterplacering. Omvendt var en vækstrate på 2,9 pct. årligt i perioden 1990-98 høj sammenholdt med de øvrige OECD-lande. Danmark blev således kun overgået af Finland og Irland. Produktivitetsudviklingen i de private byerhverv lader altså til at have bidraget til at bedre konkurrenceevnen i perioden 1990-98. Internationale sammenligninger af produktivitetsniveauer er imidlertid forbundet med betydelig usikkerhed på grund af måleproblemer. Resultaterne skal derfor fortolkes med en vis varsomhed.

Væksten i udlandet topper i 2000

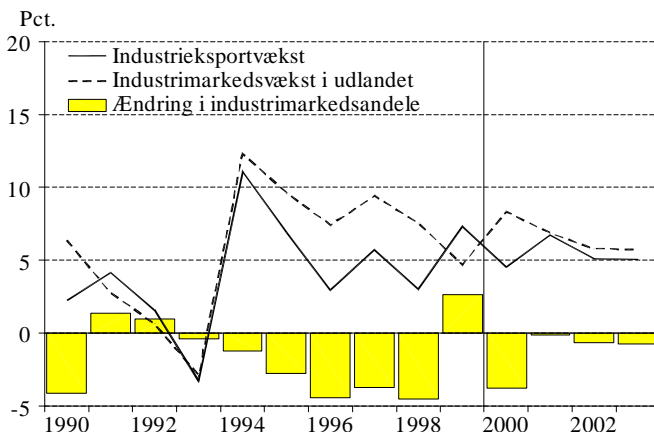
Den økonomiske vækst i udlandet, målt ved en sammenvæjning af væksten hos Danmarks samhandelspartnere, ventes at toppe i 2000 for derefter at være svagt aftagende over perioden 2001-03. Den økonomiske vækst i udlandet skønnes dog i hele perioden at være over det gennemsnitlige niveau herfor i perioden 1980-99. Mens Danmark i perioden 1994-98 havde højere vækstrater end udlandets, ventes det omvendte at være tilfældet i perioden 1999-2003. Der er således ikke en parallel konjunkturudvikling i Danmark og i Euroland.

Vundne markedsandele tabes igen

I 1999 genvandt Danmark for første gang siden 1992 internationale markedsandele, jf. figur I.12. I 2000 forbedres lønkonkurrenceevnen med godt 3 pct., og væksten hos vores vigtigste samhandelspartnere stiger med godt 1 pct.point. Trods den markante forbedring af konkurrenceevnen skønnes Danmark at tabe markedsandele i 2000. I perioden 2001-03 ventes et fortsat, omend væsentligt mere beskedent, tab af markedsandele.

3) Scarpetta, S., A. Bassanini, D. Pilat and P. Schreyer (2000): Economic Growth in the OECD Area: Recent Trends at the Aggregate and Sectoral Level. Economics Department Working Papers No. 428. OECD, Paris.

Figur I.12 Industrieksportvækst, udlandsvækst og vækst i industrimarkedsandele

Anm.: Markedsandelene er konstrueret ved at sætte den danske industrieksport i forhold til et vejet gennemsnit af aftagerlandenes industriimport. Både eksport og import er mængder. Aftagerlandenes import er sammenvæjet med udgangspunkt i de i bilagstabel I.2 angivne eksportvægte.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAM's databank, OECD, *Economic Outlook*, og egne beregninger.

Energieksporten boomer

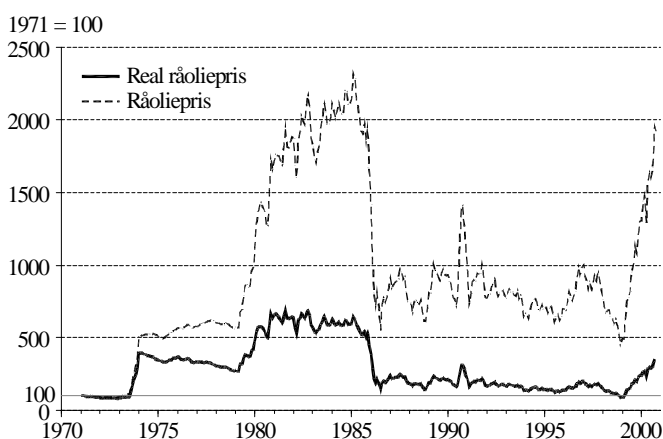
Olie- og gasproduktionen har stor betydning for betalingsbalancen. Danmark blev selvforsynende med energi i 1997. Aktiviteterne giver således en direkte effekt på betalingsbalancen via eksporten og en indirekte effekt via mindre energiimport. Energistyrelsen skønner, at nettoeffekten af aktiviteterne i Nordsøen beløb sig til 8,9 mia. kr. på betalingsbalancens løbende poster i 1999. Den høje oliepris og den stærke dollar medfører, at dette bidrag vil være betydelig større i år.

Høje energipriser svækker den indenlandske efterspørgsel

I 1970'erne steg energipriserne kraftigt, hvilket havde store negative konsekvenser for den økonomiske aktivitet. Oliepriserne har været kraftigt stigende siden medio 1999, hvilket umiddelbart kan minde om oliekriserne i 1970'erne, jf. figur I.13. Energiprisstigningerne har negative effekter på forbrugernes købekraft og forøger produktionsomkostningerne, således at priserne på andre varer end energi også stiger. De store olieprisstigninger skal dog bl.a. ses i lyset af meget lave

oliepriser primo 1999. I begyndelsen af 1999 var de reale oliepriser således på niveau med olieprisen før første oliekrise. Den reale oliepris er i september 2000 steget med ca. 200 pct. i forhold til gennemsnittet for perioden 1987-99. Denne stigning kan sammenholdes med, at de reale oliepriser ved første oliekrise i 1973 steg med ca. 350 pct. og ved anden oliekrise med godt 200 pct. i forhold til årene før oliekrisen. Måles oliepriserne med udgangspunkt i 1971-priser, er prisniveauet for en tønde olie nu nogenlunde på samme niveau som i perioden 1974-80 og væsentlig lavere end i perioden 1980-85.

Figur I.13 Råoliepriser

Anm.: Prisudviklingen på råolie er målt i danske kroner. Udviklingen i prisen på råolie er vist i årets priser og i 1971-priser. Udviklingen i den reale råoliepris tager højde for den generelle prisudvikling målt ved forbrugerprisindekset. Sidste observation er oktober 2000.

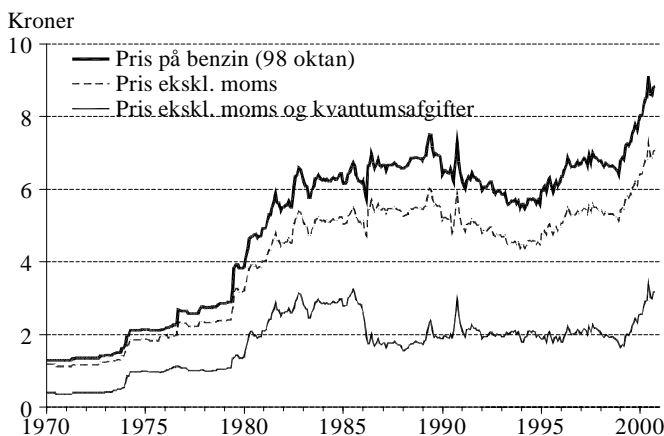
Kilde: Oplysninger fra Danmarks Nationalbank, Danmarks Statistik og BP samt egne beregninger.

Rekordhøje benzinpriser

Prisstigningen på råolie har medført, at listepriiserne på benzin er rekordhøje, jf. figur I.14. Prisstigningerne på benzin er dog procentuelt væsentlig mindre end råolieprisstigningerne. Hvor råolieprisen målt i danske kroner er steget 300 pct. siden februar 1999, er benzinprisen kun steget med godt 30 pct.

Årsagen til den procentvis lavere stigning i benzinpriserne er bl.a., at benzin er pålagt en kvantumsafgift.

Figur 1.14 Listepriiser for benzin

Kilde: Oplysninger fra Oliebranchens Fællesrepræsentation.

Ny oliekrise er ikke sandsynlig

Med udgangspunkt i de observerede olieprisstigninger igennem 1999 og 2000 vurderes det, at konsekvenserne for den økonomiske aktivitet bliver mindre end ved oliekriserne i 1970'erne. Der er flere årsager hertil. For det første er prisstigningen på råolie mindre end i 1970'erne. For det andet er energiforbruget målt både som andel af BNP og som andel af det samlede private forbrug lavere i dag end i 1970'erne. Den negative indkomsteffekt af en olieprisstigning er derfor umiddelbart mindre. Derudover skal det mindre prispenningslag fra råolieprisen ses i sammenhæng med, at energiforbruget (ekskl. benzin og olie til køretøjer) i mindre grad består af olie i dag. Effekten af råolieprisstigningen på den reale disponible indkomst er derfor mindre, end hvad prisstigningerne umiddelbart tilsiger.

Højere vækst i industrieksporten i de kommende år

På trods af forbedringen lønkonkurrenceevnen viser foreløbige opgørelser af udenrigshandlen for de første 7 måneder af 2000, at væksten i industrieksporten har været lavere end i 1999. Det skønnes på den baggrund, at væksten i industrieksporten målt

i mængder kun bliver ca. 4½ pct. i år, jf. tabel I.6. I 2001 ventes væksten i industrieksporten at blive højere bl.a. som følge af den forbedrede konkurrenceevne. I både 2002 og 2003 forventes væksten at ligge på ca. 5 pct., hvilket hænger sammen med en lidt lavere vækstrate i udlandet og en forværring af lønkonkurrenceevnen.

Pæn prisvækst for landbrugseksporten

Svinepriserne har været jævnt stigende siden lavpunktet i februar 1999, og dette er drivkraften bag de stigende priser for den samlede landbrugseksport. Der har igennem året også været prisstigninger på flere andre landbrugsprodukter. Prisstigningerne er hovedsagelig drevet af en stigende efterspørgsel, der har baggrund i de generelt gode internationale konjunkturer. Det skønnes, at priserne for den samlede landbrugseksport i 2000 stiger med knap 4 pct.

Kraftigt stigende import

Importvæksten i 2000 ventes at blive på 5 pct., jf. tabel I.7. Væksten skyldes ikke mindst store stigninger i importen af tjenester. Væksten i import af varer til forbrug og investeringer er mindre i 2000 end året før, hvilket bl.a. skal ses på baggrund af en væsentlig nedgang i det importtunge bilkøb og en generel afmatning i væksten i det private forbrug. I modsat retning trækker dog en høj vækst i maskininvesteringerne. Importpriserne ventes at stige med ca. 8 pct. i 2000 for derefter kun at stige moderat i de kommende år. Den kraftige stigning i 2000 skal specielt ses på baggrund af energiprisstigningerne, der både direkte og indirekte bidrager til højere importpriser. Valutakursudviklingen bidrager også til, at importpriserne målt i danske kroner stiger meget i 2000. I de kommende år ventes beskedne importprisstigninger, idet de samme årsager som i 2000 vil gøre sig gældende, men med modsat fortegn.

Større overskud på handelsbalancen

Overskuddet på varebalancen øges i 2000 med knap 5 mia. kr., jf. tabel I.8. Baggrunden herfor er en stigning i vareeksporten på ca. 37 mia. kr. og en stigning i vareimporten på ca. 33 mia. kr. Overskuddet på tjenestebalancen bliver i 2000 ca. 1 mia. kr. større end året før.

Tabel I.6 Eksport opdelt på underkomponenter

	Årets	Mængdestigning					Prisstigning				
	priser	1999	1999	2000	2001	2002	2003	1999	2000	2001	2002
	Mia. kr.	Pct.					Pct.				
Industri	235	7,3	4,5	6,7	5,1	5,0	1,4	3,2	2,3	1,4	1,3
Landbrug	88	2,6	-0,2	0,9	0,5	1,7	-2,6	3,9	3,1	2,6	2,1
Energi	16	18,3	17,3	0,9	0,0	0,0	18,2	66,7	-15,2	-6,5	0,2
Skibe, fly mv.	8	25,5	-1,4	-0,4	0,9	1,0	1,7	4,2	2,3	1,4	1,3
Søfart mv.	75	11,8	7,8	6,6	5,1	3,6	0,7	15,2	0,7	0,5	0,9
Turisme	26	14,5	11,1	3,8	3,1	3,4	2,1	2,9	2,5	1,5	1,3
Eksport i alt	448	7,9	4,7	5,0	3,8	3,8	1,1	8,1	1,1	1,1	1,3

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAM's databank og egne beregninger.

Tabel I.7 Import opdelt på underkomponenter

	Årets	Mængdestigning					Prisstigning				
	priser	1999	1999	2000	2001	2002	2003	1999	2000	2001	2002
	Mia. kr.	Pct.					Pct.				
Landbrug	36	6,0	3,0	4,1	3,2	3,9	-4,9	4,0	1,5	0,5	0,5
Forbrug og inv.	158	5,1	4,1	4,6	4,9	3,5	-0,3	3,2	2,5	1,0	1,0
Råvarer	98	1,5	2,8	4,1	2,4	2,1	-3,8	5,5	2,5	1,0	1,0
Energi	15	5,5	4,6	5,0	2,3	1,6	7,9	60,0	-5,0	-10,0	0,0
Skibe, fly mv.	5	-21,9	3,2	0,3	1,0	0,4	0,4	3,2	2,5	1,0	1,0
Søfart mv.	55	-9,4	17,4	5,1	4,1	2,9	7,5	15,0	2,0	0,0	0,0
Turisme	30	13,7	-2,3	1,2	3,0	2,6	4,1	8,5	2,0	0,8	1,0
Import i alt	397	2,2	5,0	4,3	3,7	2,9	0,1	8,2	1,9	0,2	0,7

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAM's databank og egne beregninger.

Tabel I.8 Betalingsbalance og udlandsgæld

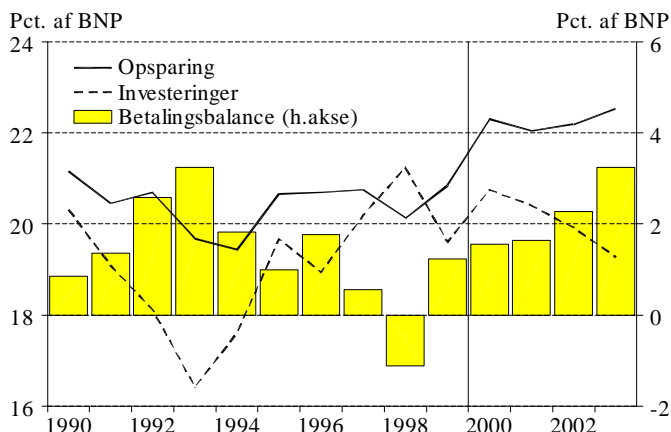
	1999	2000	2001	2002	2003
	----- Mia. kr. -----				
Varebalance	35,2	39,7	40,4	45,6	53,8
Tjenestebalance	15,9	16,7	19,1	21,7	24,3
Nettorenter	-20,4	-20,7	-20,1	-17,4	-12,3
Øvrige poster	-15,6	-15,8	-17,4	-18,0	-18,6
Løbende poster	15,1	19,9	22,0	31,9	47,2
Gæld til udlandet, ultimo	175,0	164,6	144,8	112,2	65,7
	----- Pct. af BNP -----				
Løbende poster	1,2	1,5	1,6	2,3	3,2
Gæld til udlandet, ultimo	14,4	12,8	10,7	8,0	4,5

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAM's databank og egne beregninger.

Opsparing og investeringer

Både investeringerne og opsparingen stiger kraftigt i 2000, jf. figur I.15. Resultatet heraf er, at betalingsbalancen i 2000 omtrent er på samme niveau som i 1999. I de kommende år ventes faldende investeringer som andel af BNP, hvilket danner baggrunden for et stigende overskud på betalingsbalancen i perioden 2001-03. Den samlede opsparing er – målt i pct. af BNP – stort set uændret i de kommende år, hvilket skal ses i sammenhæng med en stadig stigning i den offentlige opsparing og et mindre fald i den private opsparing.

Figur I.15 Opsparing, investeringer og betalingsbalance

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAM's databank og egne beregninger.

I.5 Beskæftigelse, løn og priser

**Den private
beskæftigelse stiger
kraftigt i år...**

**... men vil derefter
være konstant**

Den samlede beskæftigelse ventes i 2000 at stige med godt 30.000 personer, jf. tabel I.9. Denne stigning er drevet af en vækst i antallet af både privat og offentligt ansatte. I de kommende år er der fortsat udsigt til et stigende antal beskæftigede, men denne stigning er, set over perioden 2001-03, primært et resultat af en fortsat stigning i antallet af offentligt ansatte. Det er antaget, at antallet af offentligt ansatte stiger med ca. 11.000 personer i 2001 og ca. 6.000 personer i 2000-03. Den private beskæftigelse, der har været støt stigende siden 1994, ventes i de kommende år at være omtrent på samme niveau som i 2000. Stagnationen i den private beskæftigelse skal bl.a. ses på baggrund af en relativt afdæmpet vækst i den indenlandske efterspørgsel de kommende år.

Tabel I.9 Arbejdsstyrke, beskæftigelse og ledighed

	1999	1999	2000	2001	2002	2003
	Niveau	-----	Ændring i 1.000 personer	-----		
Arbejdsstyrke	2.839	-2	22	4	3	3
Beskæftigelse	2.681	22	30	14	13	-2
Fremstillingserhverv	334	-11	2	1	7	2
Serviceerhverv	1.145	23	20	6	5	-5
Bygge- og anlægserhverv	195	3	6	-0	-0	-2
Privat beskæftigelse	197	3	-4	-4	-4	-4
Offentligt ansatte	809	3	6	11	6	6
Registrerede ledige	158	-25	-8	-10	-10	5
		-----	Niveau	-----		
Registrerede ledige		158	150	141	131	136
Efterløn og overgangsydelse		178	181	181	181	181
		-----	Pct.	-----		
Ledighed		5,6	5,3	4,9	4,6	4,7

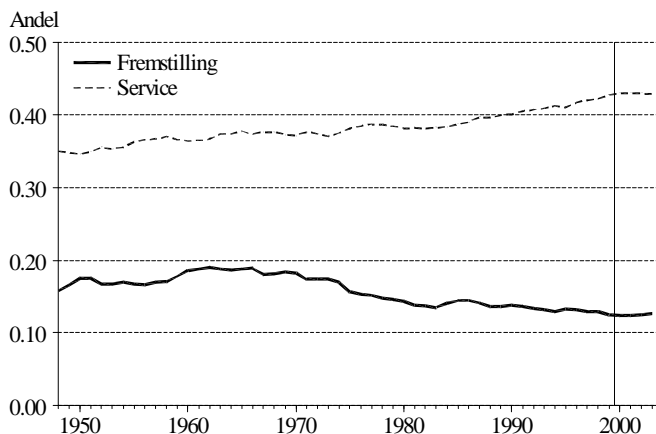
Anm: Erhvervsopdelingen i SMEC afviger fra opdelingen i nationalregnskabet. I "privat beskæftigelse i øvrigt" indgår landbrug, energi mv. Fremstillingserhvervene er mindre end i nationalregnskabet; eksempelvis tilhører fødevarerindustrien landbrugserhvervet i SMEC.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAM's databank samt egne beregninger.

Stigende beskæftigelse i service og fremstilling i prognosen

Set over hele prognoseperioden 2000-03 ventes en lille fremgang i beskæftigelsen i service- og fremstillingserhvervene, mens beskæftigelsen i bygge- og anlæg samt de øvrige private erhverv enten er stagnerende eller faldende. Målt i forhold til den samlede beskæftigelse har andelen af beskæftigede i serviceerhvervene været jævnt stigende siden 1950'erne, jf. figur I.16. Modsat har der været en faldende andel af beskæftigede i fremstillingserhvervene. Denne udvikling afspejler overgangen fra en industriøkonomi til en servicebaseret økonomi. I prognoseperioden er den indenlandske efterspørgsel afdæmpet, mens de gode konjunkturer i udlandet holder væksten i industrieksporten oppe. Dette efterspørgselstræk resulterer i, at andelen af beskæftigede i serviceerhvervene er stagnerende i prognoseperioden, mens der ventes en lille stigning i andelen af beskæftigede for fremstillingserhvervene.

Figur I.16 Beskæftigelsesandel i service- og fremstillingshverv

Anm.: Andelen er opgjort i forhold til den samlede beskæftigelse.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAM's databank samt egne beregninger.

Sektorforskydninger i serviceerhvervet

Serviceerhvervene er en meget heterogen gruppe. Beskæftigelsesstigningen siden 1988 dækker således over, at nogle sektorer har haft stigende beskæftigelse, mens den i andre har været faldende, jf. tabel I.10. Blandt de enkelte serviceerhverv er det Hotel- og restaurationsvirksomhed samt "Øvrig service", der har haft den største beskæftigelsesstigning. "Øvrig service" indeholder en lang række erhverv, hvoraf autoreparation, rengøring og forretningservice er de største. Omvendt har IT-branchen samt forskning og udvikling haft en betydelig beskæftigelsesnedgang. Medarbejderstaben er også faldet i finansieringsvirksomhed, hvilket bl.a. skyldes fusionsbølgen, der startede i slutningen af 1980'erne. Detailhandlen har ligeledes været kendetegnet ved en nedgang i antallet af ansatte, da store supermarkeder og varehuse har afløst små kiosker og butikker. Beskæftigelsesudviklingen skal bl.a. ses i lyset af, at produktiviteten i de sektorer, der har haft et fald i beskæftigelsen, typisk er steget mere end i serviceerhvervet under et. IT-branchen samt forskning og udvikling har således haft en markant højere vækst i produktiviteten end den øvrige del af serviceerhvervene.

Tabel I.10 Erhvervsfordelt beskæftigelse og produktivitet i serviceerhvervet

	Beskæftigelse		Vækst i beskæftigelse	Vækst i produktivitet
	1988	1996		
	----- 1.000 pers. -----	-----	Pct. -----	-----
Hotel- og restaurationsvirksomhed	64	75	1,9	0,3
Øvrig service	245	276	1,7	2,0
Rådgivningsvirksomhed	67	72	1,0	0,0
Engroshandel og varehuse	224	236	0,7	1,3
Transport	182	171	-0,7	4,0
Detailhandel	168	158	-0,7	2,9
Finansieringsvirksomhed	87	74	-1,9	1,2
IT samt forskning og udvikling	25	20	-2,1	9,0
Serviceerhvervet i alt	1.063	1.087	0,3	2,4
Fremstillingserhvervet i alt	501	466	-0,9	2,3
Privat sektor i alt	1.876	1.792	-0,6	2,3

Anm: Erhvervsopdelingen følger nationalregnskabet. Væksten i beskæftigelse og produktivitet angiver gennemsnittet for perioden 1988-96. Resultaterne skal tolkes i forhold til den usikkerhed, der er forbundet med at måle produktivitet for serviceerhvervene. Det gælder dog specielt for finansieringsvirksomhed.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAM's databank samt egne beregninger.

Svagt stigende arbejdsstyrke

Arbejdsstyrken ventes at stige med godt 20.000 personer i 2000. Denne stigning dækker over stigende erhvervsfrekvenser, idet den demografiske udvikling tilsiger stort set uændret arbejdsstyrke i år. I de kommende år ventes arbejdsstyrken at stige med 3-4.000 personer om året. Denne stigning er resultatet af en række modsatrettede faktorer, der hovedsagelig bunder i demografiske og institutionelle forhold. Der vil således både komme flere personer i den erhvervsaktive alder, og ordningen med overgangsydelse vil blive udfaset. Begge dele trækker i retning af en forøgelse af arbejdsstyrken. I modsat retning trækker, at aldersforskydninger vil få den gennemsnitlige erhvervsfrekvens til at falde, og at antallet af personer på efterløn af demografiske årsager vil stige.

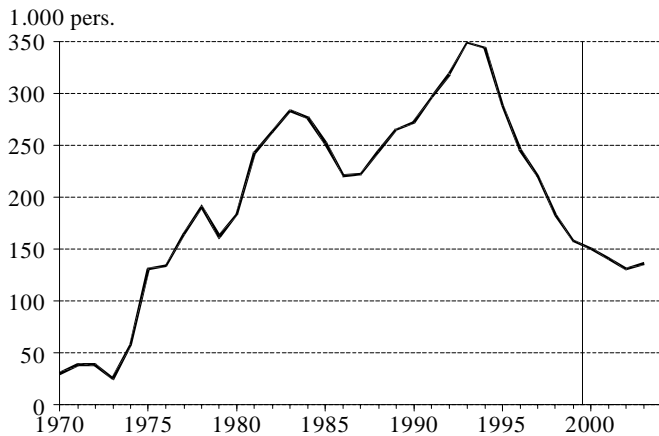
Moderat fald i antallet af ledige

Ledigheden har været stort set uændret siden efteråret 1999. Faldet i antallet af ledige med 9.000 personer fra 1999 til 2000 skyldes derfor især et fald i første halvdel af 1999. I de kommende år ventes ledigheden at falde svagt, og det hastige fald i ledigheden, som vi oplevede i perioden 1995-99, er således slut, jf. figur I.17.

Trendvækst i produktiviteten

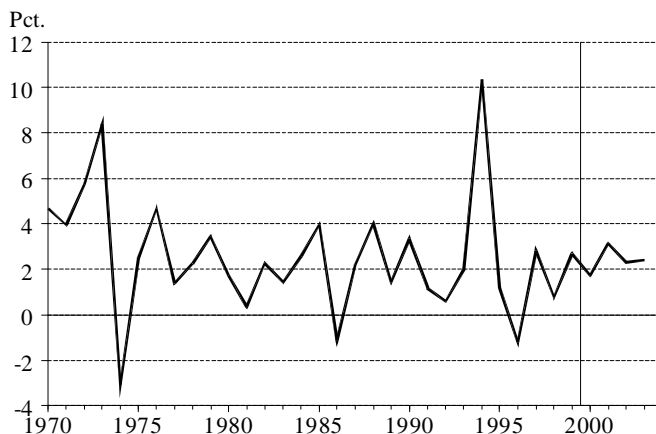
I prognoseperioden er det antaget, at væksten i produktiviteten i store træk følger den trendmæssige udvikling, der har været heri, jf. figur I.18.

Figur I.17 Ledigheden

Kilde: Danmarks Statistik, *Arbejdsmarked*, ADAM's databank og egne beregninger.

Figur I.18 Stigningen i timeproduktiviteten i private byerhverv

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAM's databank og egne beregninger.

Moderate lønstigningstakter – en udfordring

Lønnen ventes at stige med godt 4 pct. i 2000, hvilket er lidt mere end i 1999, jf. tabel I.11. Udviklingen igennem de to første kvartaler af 2000 tilsiger lavere lønstigninger, men da forårets overenskomster først fuldt ud indgår i tredje kvartal, ventes højere lønstigninger i de to sidste kvartaler af 2000. Lønstigningstakten er svagt faldende i prognoseperioden, hvilket primært skyldes en meget afdæmpet inflation i disse år. Reallønnens stigningstakt tiltager derimod fra 0,9 pct. i 2000 til godt 2 pct. i 2003. Med udgangspunkt i et relativt stramt arbejdsmarked fordrer den skønnede lønudvikling, at arbejdsmarkedets parter viser stor tilbageholdenhed ved de lokale lønforhandlinger. Udfordringen for arbejdsmarkedets parter er at opnå enighed om en relativt lille nominel lønstigning, der så til gengæld medfører en relativt stor reallønsfremgang. De store energiprisstigninger reducerer forbrugernes købekraft, hvilket kan medføre krav om højere lønstigninger, der ikke afspejler produktivetsforbedringer. I prognosen er det antaget, at de allerede stedfundne prisstigninger kun i beskedent omfang resulterer i højere lønstigninger. På baggrund af arbejdsmarkedsreformerne er lønstigningerne desuden antaget at være væsentlig lavere, end hvad de historiske observationer tilsiger.

Tabel I.11 Udvikling i lønomkostninger

	1999	2000	2001	2002	2003
	----- Pct. -----				
Samlede lønomkostninger	4,0	4,2	4,2	3,7	3,6
bidrag fra direkte	4,1	4,1	3,8	3,6	3,6
bidrag fra indirekte	-0,2	0,1	0,3	0,0	0,0
Enhedslønomkostninger	1,3	2,4	1,0	1,3	1,2
Realløn	1,5	0,9	1,3	2,1	2,1

Anm.: I 1999 bortfaldt arbejdsgivernes forhøjede bidrag til sygedagpenge, og der tilbageførtes flere grønne afgifter, hvilket også er tilfældet i 2000. I 2000 nedsættes arbejdsgivernes arbejdsmarkedsbidrag for i 2001 helt at bortfalde. I 2001 nedsættes arbejdsgivernes ATP-kompensation, bidraget til Arbejdsgivernes Elevrefusion (AER) forhøjes, og der indføres en arbejdsmiljøafgift. Enhedslønomkostningerne er defineret som de samlede lønomkostninger divideret med timeproduktiviteten i private byrhverv. Reallønnen er defineret som lønnen deflateret med forbrugerprisdeflatoren.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAM's databank og egne beregninger.

De indirekte lønomkostninger stiger

De indirekte lønomkostninger bidrager til de samlede lønomkostninger med 0,1 pct. og 0,3 pct. i hhv. 2000 og 2001. De øgede indirekte lønomkostninger følger af en række forslag til finansloven for 2001, herunder bl.a. en nedsættelse af arbejdsgivernes ATP-kompensation, en forhøjelse af bidraget til Arbejdsgivernes Elevrefusion (AER) og indførelsen af en arbejdsmiljøafgift.

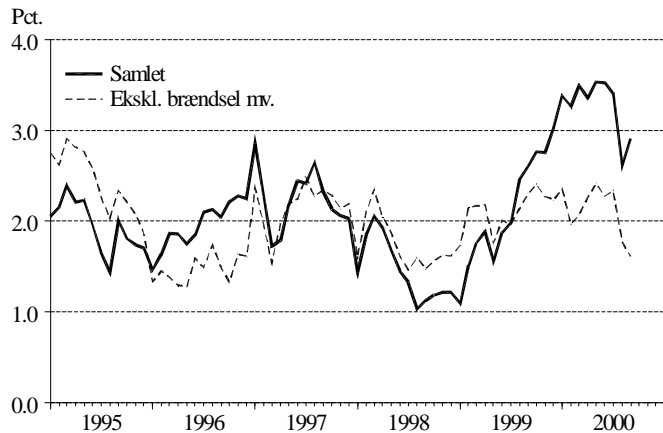
Højeste inflation igennem de sidste ti år

Inflationen, målt ved deflatoren på det private forbrug, bliver over 3 pct. i år, hvilket er det højeste niveau herfor i de sidste ti år. Igennem 1999 og 2000 har inflationen i Danmark været højere end gennemsnittet i Euroland. Forløbet igennem tredje kvartal af 2000 viser imidlertid, at inflationsforskellen er reduceret mærkbart, men den danske inflation målt ved det EU-harmoniserede forbrugerprisindeks (HICP) er dog stadig en anelse højere. Inflationen i Danmark ventes de kommende år at blive marginalt lavere end inflationen i Euroland, hvilket bl.a. skal ses på baggrund af forskellig placering i konjunkturforløbet.

Højere inflation pga. stigende energipriser

Årsagen til den stigende inflation igennem 1999 og i første del af 2000 er de kraftigt stigende priser på energi. Korrigeres inflationen for prisudviklingen på brændsel mv., har inflationen ligget i omegnen af 2 pct., jf. figur I.19.

Figur I.19 Nettoprisindekset og nettoprisindekset ekskl. brændsel mv.

Anm: Nettoprisindekset plus indirekte skatter og afgifter er lig forbrugerprisindekset. Udviklingen i nettoprisindekset ekskl. brændsel mv. påvirkes ikke direkte af udsving i energipriserne.

Kilde: Danmarks Statistik, *Indkomst, forbrug og priser* samt egne beregninger.

Aftagende inflation i de kommende år

I de kommende år ventes inflationen at aftage og når i 2003 et niveau på ca. 1½ pct., jf. tabel I.12. Den aftagende inflation afspejler lavere stigning i importpriser og lønninger, et lille fald i energipriserne samt den antagne valutakursudvikling i prognosen. Alle disse faktorer peger i retning af, at inflationen bliver lavere i de kommende år. En aftagende inflation er derudover i overensstemmelse med forudsigelser fra statistiske modeller baseret på måneds- og kvartalstal, jf. boks I.1. Ifølge disse modeller vil inflationen, målt ved nettoprisindekset, være aftagende i tredje kvartal af 2000 og nå ned på ca. 2 pct. i 2001. Selv ved stagnerende eller faldende energipriser kan inflationen dog forblive på et relativt højt niveau et stykke tid,

da der tilsyneladende er en vis træghed i prisgennemslaget herfra. Der er desuden en vis risiko for, at lønstigningerne bliver højere end de angivne, hvilket vil bidrage til en større inflation end skønnet.

ØMU-afstemningen og små udsving i rentespændet

Udskrivningen af ØMU-afstemningen den 9. marts i år førte til nogen usikkerhed på de finansielle markeder om den fremtidige danske penge- og valutakurspolitik. Udskrivningen af afstemningen er således en af forklaringerne på, at rentespændet over for Euroland både for de korte og lange renter steg i foråret. I tiden op til udskrivningen havde rentespændet for de tiårige statsobligationer svinget omkring 0,35 pct.point, jf. omstående figur I.20. Samtidig viste meningsmålingerne et solidt flertal for tilslutning til ØMU'en. I takt med, at dette forspring blev mindre, steg rentespændet. Der var således en relativt tæt sammenhæng mellem meningsmålingerne og udviklingen i rentespændet til Tyskland. I juni og juli, hvor der tegnede sig et flertal imod tilslutning, var rentespændet oppe på 0,55 pct.point.

Table I.12 Centrale priser

	1999	2000	2001	2002	2003
	----- Pct. -----				
Forbrugerpriser	2,6	3,3	2,5	1,5	1,5
Importpriser	0,1	8,2	1,9	0,2	0,7
Eksportpriser	1,1	8,1	1,1	1,1	1,3
Kontantpris på bolig	7,5	4,7	2,7	-0,4	-2,3

Anm.: Udviklingen i forbrugerpriserne er udtrykt ved væksten i deflatoren for det private forbrug.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAM's databank og egne beregninger.

Boks I.1 Fremskrivning baseret på diffusionsindeks

Prognosen i nærværende rapport er udarbejdet under anvendelse af Det Økonomiske Råds Sekretariats makroøkonomiske model SMEC, der er baseret på årlige data. Derudover anvendes en række indikatorer, som findes på måneds- og kvartalsbasis. Dermed kan den nyeste tilgængelige information, og ikke mindst forløbet igennem året, indarbejdes i prognosen. Ved konjunkturvurderingen i denne rapport kendes udviklingen de to første kvartaler af 2000. Derudover rækker flere indikatorer frem til og med september eller oktober måned. Disse indikatorer indeholder aktuel information, som en årsmodel i sagens natur ikke kan tage højde for.

Ved vurderingen af den helt aktuelle konjunktur fokuseres traditionelt på en række størrelser, der historisk har haft karakter af "ledende indikatorer": bilkøb, ordreindgang og -beholdning, forbrugerforventninger, påbegyndt boligbyggeri osv. Et relativt nyt supplement til den traditionelle brug af indikatorer er anvendelsen af lineære diffusionsindeks. Sådanne modeller er i stand til at udnytte informationen fra et meget stort antal variable på en både systematisk og konsistent måde. En anden fordel er, at data med forskellig frekvens (f.eks. måneds- og kvartalstal) og med forskellig sidste observationsdato kan indgå i modellen. Modelopsætningen er rent statistisk og kan derfor kun i begrænset omfang bidrage til at forstå eksplicite sammenhænge og kausalitet mellem makroøkonomiske variable. Internationale analyser har imidlertid vist, at modeller, der er baseret på diffusionsindeks, har gode forudsigelsesegenskaber sammenlignet med andre indikatormodeller.

I det følgende gives en kort introduktion til modellen samt en illustration af modellens resultater vedr. fremskrivning af udviklingen i nettoprisindekset. Metoden bygger på Stock og Watson's artikel *Diffusion indexes* (NBER 6702) 1998. Den statistiske model tager udgangspunkt i følgende relation:

$$X_t = \Lambda F_t + \mu_t \quad (1)$$

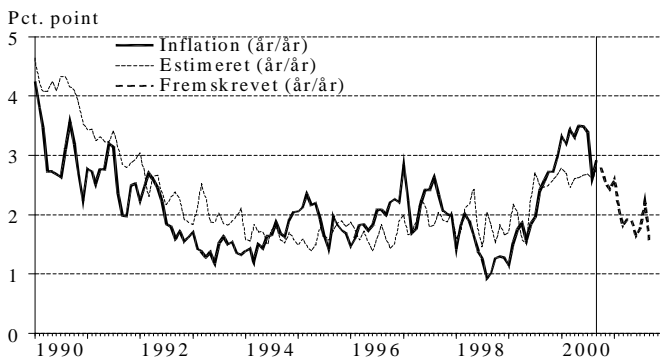
hvor X_t er en matrice bestående af N tidserier, der indeholder brugbar information i forbindelse med fremskrivning. F_t er et lille antal fællesfaktorer, der svarer til principalkomponenterne i X_t og Λ består af de dertil hørende koefficienter (factorloadings). Fejlledet er μ_t , der generelt er korreleret over tid og mellem serier. I den anvendte model indgår 169 månedsserier og 90 kvartalsserier (dvs. $N = 259$).

Den statistiske model anvendes til at danne forudsigelser af variable af interesse f.eks. ledigheden, BNP eller inflationen. Betegnes den interessante variabel y_t , kan der dannes forecast f.eks. 1, 3, 6 eller 12 måneder frem. Forudsigelsen tager udgangspunkt i fællesfaktorerne, F_t , og laggede værdier af y_t . Forecastmodellen har følgende generelle specifikation ved en fremskrivningshorisont på 12 måneder:

$$\log\left(\frac{y_{t+12}}{y_t}\right) = \delta_0 + \sum_k \phi_k F_{k,t} + \sum_{i=0}^j \beta_i \log\left(\frac{y_{t-i}}{y_{t-1-i}}\right) + \epsilon_t \quad (2)$$

Venstresiden angiver væksten for variabelen y 12 måneder frem. Denne vækstrate estimeres ud fra fællesfaktorerne F_t og tidligere observationer af den månedlige vækstrate i y_t . Ved dannelsen af forecastet anvendes således kun information fra tidspunkt t og tidligere. Som illustration af metoden er nettoprisindekset fremskrevet ved anvendelse af denne model, jf. figuren nedenfor. Efter september 2000 er vist modellens fremskrivning af væksten i nettoprisindekset.

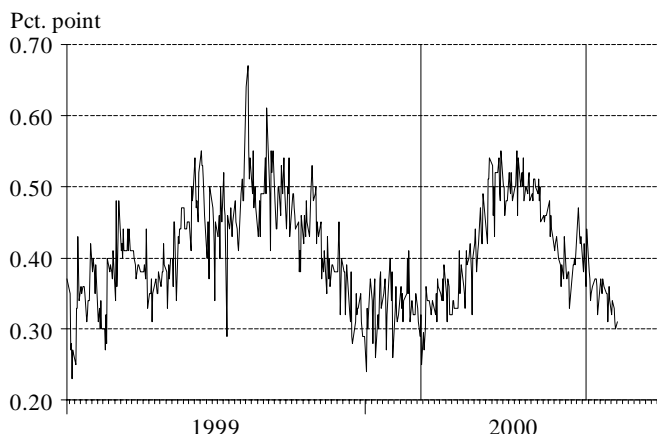
Nettoprisindekset

Før oktober 2000 viser figuren den faktiske udvikling i nettoprisindekset samt modellens estimerede værdier herfor. De estimerede værdier er baseret på en model med 12 måneders fremskrivningshorisont, jf. ligning 2. Fremskrivningen er lavet ved at sammenkæde forudsigelserne fra 12 modeller, hvor 1. model har en horisont på 1 måned og 2. model har en horisont på 2 måneder osv. Modellen forudsiger, at inflationen målt ved nettoprisindekset er faldende de kommende måneder og når ned på ca. 2 pct. i 2001.

Den anvendte diffusionsindeksmodel er stadig under opbygning, og resultaterne er derfor endnu foreløbige. Modellen og de anvendte data skal vurderes nærmere, og der udstår bl.a. en systematisk sammenligning af resultaterne herfra med traditionelle indikatormodeller. Et arbejdsnotat, der beskriver metoden, kan rekvireres ved henvendelse til Det Økonomiske Råds Sekretariat.

Figur I.20 Rentespænd

Anm.: Rentespændet er forskellen mellem den effektive rente på tiårige statsobligationer i Danmark og Tyskland. De to lodrette linier angiver hhv. tidspunktet for udskrivning af ØMU-afstemningen d. 9. marts og afstemningen d. 28. september. Sidste observation er d. 6. november 2000.

Kilde: Oplysninger fra Danmarks Nationalbank.

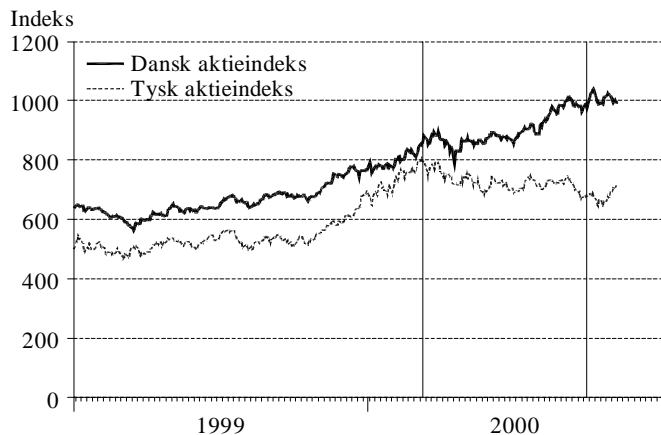
Rentespændet mindsket efter afstemningen

Efter afstemningen er rentespændet formindsket og er nu på niveauet umiddelbart før udskrivningen af afstemningen. Udviklingen i valutareserven har fulgt et tilsvarende mønster: Hvor der op til afstemningen var et gradvist fald, er valutareserven steget efter afstemningen; i oktober måned steg valutareserven således med næsten 20 mia. kr. Den danske kroners kurs over for euro blev også marginalt svækket i perioden inden afstemningen. Efter at have ligget omkring 7,44 før udskrivningen faldt kronen til et niveau lidt over centralkursen på 7,46 kroner pr. euro. Efter afstemningen blev den danske krone styrket til et niveau, der svarer til niveauet før udskrivningen af afstemningen. Den positive udvikling efter afstemningen i rentespænd, valutareserve og valutakurs skal bl.a. ses på baggrund af Nationalbankens renteforhøjelse på 0,5 pct.point umiddelbart efter afstemningen og kan opfattes som udtryk for de finansielle markeders fortsatte tillid til fastkurspolitikken.

Afstemning og stigende aktiekurser

Derimod er der ikke meget, der tyder på, at afstemningen har haft en effekt på aktiekurserne, jf. figur I.21. Gennem 1999 og frem til marts 2000 fulgte udviklingen i det danske og tyske aktieindeks således hinanden. Udviklingen i det danske aktieindeks har i store dele af perioden efter udskrivningen af afstemningen overgået de fleste andre aktieindeks i verden. Eksempelvis har det tyske aktieindeks i samme periode haft en svagt faldende tendens. Umiddelbart efter afstemningen den 28. september steg de danske aktiekurser yderligere. Der er således ikke tegn på, at internationale investorer vælger Danmark fra som muligt investerland. Det lader altså ikke til, at danske virksomheders fremtidige indtjeningsmuligheder vurderes at være blevet nedjusteret, selvom Danmark har valgt ikke at deltage i ØMU'ens tredje fase.

Figur I.21 Danske og tyske aktiekurser

Anm.: Det danske indeks er totalindekset på Københavns Fondsbørs, og det tyske indeks er DAX-indekset. De to lodrette linier angiver hhv. tidspunktet for udskrivning af ØMU-afstemningen d. 9. marts og afstemningen d. 28. september. Sidste observation er d. 6. november 2000.

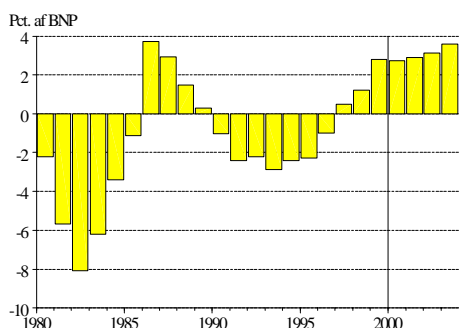
Kilde: Oplysninger fra Danmarks Nationalbank.

I.6 De offentlige indtægter og udgifter

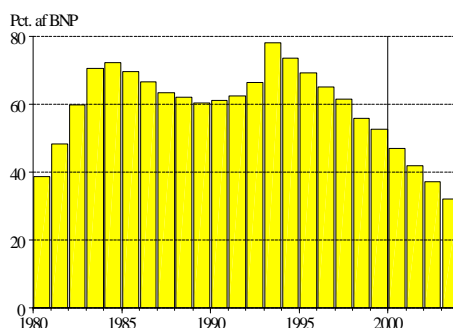
Udsigt til fortsat stort overskud på de offentlige finanser

Overskuddet på de offentlige finanser bliver i 2000 lidt større end året før, svarende til knap 3 pct. af BNP, jf. tabel I.13 og figur I.22. I de kommende år ventes en ikke ubetydelig stigning i overskuddet. I 2003 er skønnet herfor således på ca. 53 mia. kr. De store overskud på de offentlige finanser medfører en betragtelig reduktion af den offentlige gæld. Resultatet heraf er bl.a. lavere renteudgifter for den offentlige sektor, hvilket yderligere bidrager til et stigende overskud på de offentlige finanser. Den svagt faldende ledighed og de gode konjunkturer har også en positiv effekt på de offentlige finanser.

Figur I.22a Den offentlige sektors saldo

Figur I.22b Den offentlige sektors gæld

Anm.: Tallene for den offentlige bruttogæld viser for den historiske periode den offentlige bruttogæld opgjort efter ØMU-kriterierne. I fremskrivningsperioden viser tallene udviklingen i den offentlige nettogæld, idet det er antaget, at ændringen i gælden er lig den samlede offentlige sektors saldo. Der er således i tabel I.13 og I.22b foretaget en sammenkædning af bruttogælden (for den historiske periode) og nettogælden (for fremskrivningsperioden). Den del af det offentlige overskud, der vedrører de offentlige fonde, herunder ATP, indebærer en formueopbygning, der som udgangspunkt ikke påvirker bruttogælden. Hvis udviklingen i bruttogælden alternativt fremskrives med saldoen for stat, amter og kommuner, vil den udgøre ca. 38 pct. af BNP i 2003. Den foretagne sammenkædning af brutto- og nettogæld har i øvrigt ingen konsekvenser for fremskrivningen.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAM's databank, oplysninger fra Økonomiministeriet og egne beregninger.

Tabel I.13 Den offentlige sektors indtægter og udgifter

	1999	2000	2001	2002	2003
	Niveau	-----	Ændring i mia. kr.	-----	
Indirekte skatter	219	7,8	10,9	9,4	7,0
Direkte skatter	367	11,6	18,9	10,6	13,8
heraf: Personlige skatter	246	16,2	9,9	4,8	8,1
Selskabsskatter	37	-4,8	3,0	1,2	1,4
Arbejdsmarkedsbidrag	54	2,9	2,7	2,6	2,3
Andre skatter	28	3,1	0,0	1,0	1,0
Indtægter i alt	615	22,5	29,8	21,0	21,9
Offentligt forbrug	313	14,6	18,4	14,6	15,1
Indkomstoverførsler	203	4,3	7,3	3,9	1,2
Offentlige investeringer	20	1,5	3,0	0,8	0,9
Nettorenteudgifter	18	0,3	-2,7	-3,2	-3,5
Øvrige udgifter, netto	27	0,8	-0,0	-0,1	-0,2
Udgifter i alt	580	21,5	26,0	16,1	13,4
	-----	Niveau	-----		
Saldo	34,4	35,3	39,1	44,1	52,6
	-----	Pct. af BNP	-----		
Saldo	2,8	2,7	2,9	3,1	3,6
Offentlig bruttogæld	52,6	47,0	41,9	37,1	32,2
Skattetryk	50,6	49,5	49,5	49,0	48,8

Anm.: Se anmærkning til figur I.22.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAM's databank og egne beregninger.

Finanspolitiske antagelser

De finanspolitiske antagelser bag prognosen bygger på regeringens forslag til finanslov, finanslovsaftalerne og de kommunale budgetter. Væksten i det offentlige forbrug har i første halvdel af 2000 været beskeden, og det vurderes ikke som sandsynligt, at en kraftig vækst sætter ind i 2. halvår. Derfor ventes væksten i år at ligge under regeringens skøn. Det forventes i henhold til de kommunale budgetter for 2001, at de kommunale skattesatser stiger med 0,4 pct.point, hvilket er 0,3 pct.point mere end aftalt i de kommunale aftaler. Det er

antaget, at væksten i de kommunale budgetter medvirker til, at det samlede offentlige forbrug stiger ud over regeringens målsætning herfor. Finanslovsaftalerne indebærer derudover betydelige ekstra udgifter i form af øget offentligt forbrug og indkomstoverførsler i forhold til det, der var lagt op til i finanslovsforslaget fra regeringen. Det skønnes på baggrund af finanslovsaftalerne for 2001 og de kommunale budgetter, at det samlede offentlige forbrug stiger med godt 2 pct. i 2001. De øgede offentlige udgifter er modsvaret af indtægtsstigninger, således at det offentlige overskud i 2001 stort set er uændret som følge heraf. I perioden 2002-03 antages væksten i det offentlige forbrug at udgøre 1,2 pct., hvilket er væsentligt under den historiske trend i 1990'erne, men dog større end regeringens målsætning herfor.

Finanslovsaftalerne indebærer en lempelse

På udgiftssiden indebærer finanslovsaftalerne for 2001 (inkl. ældrepakken) øgede udgifter til transfereringer og offentligt forbrug. Specielt ældrepakken medfører øgede transfereringer, der tilgodeser en meget bred gruppe af befolkningen, f.eks. i form af nedsat arbejdsløshedsforsikringsbidrag, øgede tilskud til pensionister og øgede satser til kontanthjælp, SU mv. Disse tiltag finansieres ved ikke at regulere personfradraget i 2001. Finansieringen påhviler således også en meget stor del af befolkningen. Finanslovsaftalerne indebærer derudover en række udgifter for staten, der øger det offentlige forbrug. Udgifterne er spredt ud på mange initiativer inden for bl.a. uddannelses-, erhvervs-, miljø- og retsområdet. De øgede udgifter i forbindelse hermed er bl.a. finansieret gennem øgede afgifter, ekstra (og midlertidige) betalinger fra DONG og mindskede kredittider for virksomhedernes betaling af moms mv. Selvom de øgede udgifter i forbindelse med finanslovsaftalerne er finansierede, indebærer finanspolitikken i 2001 en lempelse. Årsagen hertil er, at de øgede indtægter er af en karakter, der kun i et begrænset omfang afdæmper den økonomiske aktivitet, mens det øgede offentlige forbrug og transfereringerne har en relativt stor effekt på den økonomiske aktivitet.

Kommuneaftalerne bidrager til øgede offentlige udgifter og skatter

De kommunale aftaler for 2001 tillader, at de samlede kommunale serviceudgifter må stige 1,2 pct. I lyset af de fremkomne kommunale budgetter for 2001 ventes en højere vækst i serviceudgifterne end de aftalte 1,2 pct. De budgetterede

stigninger i serviceudgifterne finansieres gennem skattestigninger. I de kommunale aftaler indgår også øgede anlægsudgifter, der er målrettet mod sundheds- og folkeskoleområdet. Samlet er der budgetteret med en stigning i anlægsudgifterne hertil på 2,3 mia. kr. i 2001. De øgede anlægsudgifter er påtænkt lånefinansieret af kommunerne.

Hurtig offentlig gældsnedbringelse

Store overskud på de offentlige finanser samt et lavt renteniveau medfører en kraftig reduktion af den offentlige gæld i prognoseperioden, således at gælden nedbringes fra knap 80 pct. af BNP i 1993 til under 40 pct. i 2003.

Skattetrykket falder

Implementeringen af Pinsepakken og reduktionen af selskabskattesatsen fra 34 til 32 pct. er hovedårsagerne til, at skattetrykket falder i 2000. Pinsepakken medfører samlet set lempelser af personskatterne i perioden 2000-02. I modsat retning trækker i 2001 de øgede kommunale skatter og undladelse af regulering af personfradraget, hvilket bevirker, at skattetrykket i 2001 er uændret i forhold til 2000. Skattetrykket falder igen i 2002 til et niveau på ca. 49 pct., hvilket fastholdes i 2003.

Finanspolitikken øger BNP med ½ pct. i 2001

Samlet vurderes finanspolitikken i 2000 at have været stort set neutral, mens den skønnes at bidrage til øget aktivitet i 2001 og 2002. Lempelsen svarer til 0,5 pct. af BNP i 2001 og 0,2 pct. af BNP i 2002, jf. tabel I.14. Vurderingen af finanspolitikken bygger på en beregning af den såkaldte finanseffekt. Finanseffekten er et mål for finanspolitikens stramhedsgrad og angiver, hvor meget den økonomiske aktivitet påvirkes af den førte finanspolitik. Eksempelvis vil ændringer i skattesatser og ændringer i den offentlige beskæftigelse bidrage til at øge eller mindske BNP. Derimod er ændringer i den offentlige saldo, der følger af større skatteindtægter, når indkomsterne stiger, og større udgifter til dagpenge på grund af et stigende antal arbejdsløse ikke en del af finanseffekten. Ved beregningen af finanseffekten anvendes definitioner af neutral finanspolitik og modelberegnete aktivitetsvirkninger af ændringer i de enkelte budgetposter. Beregningen af finanseffekten er nærmere beskrevet i omstående boks I.2.

Tabel I.14 *Finanseffekter 1995-2003, aktivitetsvirkning i pct. af BNP*

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Off. forbrug	0,4	0,5	0,2	0,4	0,2	-0,0	0,3	0,1	0,1
Off. inv.	-0,0	0,1	-0,1	-0,1	-0,0	0,0	0,1	-0,0	-0,0
Overførsler	-0,0	0,1	0,0	-0,0	0,1	-0,0	0,0	0,0	-0,1
Udgifter i alt	0,3	0,8	0,1	0,2	0,2	-0,0	0,4	0,1	0,0
Persoonskatter	0,1	0,1	0,1	0,2	-0,0	-0,1	0,0	0,1	0,0
Punktafgifter	0,0	-0,0	-0,1	-0,2	-0,0	0,1	-0,0	-0,0	-0,0
Indtægter i alt	-0,0	-0,0	-0,1	-0,1	-0,1	0,0	0,0	0,1	0,0
Finanseffekt	0,3	0,7	0,0	0,2	0,2	-0,0	0,5	0,2	0,0

Anm.: Ikke alle budgetposter er vist i tabellen, men er dog indeholdt i totalposterne. Et positivt tal indikerer en aktivitetsfremmende virkning af finanspolitikken. For udgiftsposterne betyder det øgede udgifter og for indtægtsposter mindskede indtægter målt ved det direkte provenu (som er størrelsen af den del af ændringen i en budgetpost, der kan henføres til ændringen i finanspolitikken).

Kilde: Egne beregninger på SMEC.

Fortsat stigning i den offentlige beskæftigelse øger aktiviteten

På udgiftssiden er det primært den fortsatte stigning i den offentlige beskæftigelse i de kommende år, der bidrager til en positiv finanseffekt. Når den stigende beskæftigelse i 2000 ikke slår ud i et positivt vækstbidrag, skyldes det, at arbejdsstyrken vokser i ca. samme omfang dette år, og stigningen i den offentlige beskæftigelse bidrager ikke til finanseffekten ifølge den anvendte definition af neutral finanspolitik. I de øvrige år vokser arbejdsstyrken kun beskedent, og stigningen i den offentlige beskæftigelse bidrager til at øge BNP med 0,2-0,3 pct. i 2001 og med omkring 0,15 pct. i 2002 og 2003. Væksten i det offentlige varekøb, der også er en del af det offentlige forbrug, bidrager kun positivt til BNP-væksten i 2001, idet definitionen af neutral finanspolitik tillader, at varekøbet følger med væksten i BNP. I 2001 indebærer kommuneaftalerne en betydelig forøgelse af de offentlige investeringer, der øger BNP med godt 0,1 pct. Reguleringen af satserne på indkomstoverførsler følger den private lønudvikling, hvilket indebærer, at udviklingen i overførslerne er stort set neutral i prognoseperioden.

**Skatter og afgifter
bidrager i
modsatning til
seneste år også til
lempelse**

Pinsepakken er fortsat under indfasning og har konsekvenser for det provenu, som staten får ind fra personskatter. Den gradvise sænkning af bundskatten fortsætter frem til 2002, men et udvidet skattegrundlag indebærer en væsentlig stramning i 2000. En forøgelse af kommuneskatterne næste år betyder endvidere, at lempelsen dette år bliver beskeden. I 2002 indebærer ændringerne i personskatten en aktivitetsvirkning svarende til 0,1 pct. af BNP. Sænkningen af selskabsskatten i 2000 og initiativerne i erhvervspakken i 2001 har kun meget begrænset aktivitetsmæssig betydning. På indtægtssiden er de væsentligste stramninger i de seneste år kommet fra øgede punktafgifter, især energiafgifter. Afgifterne hæves fortsat, men i årene 2001-03 kun i et sådant omfang, at de godt og vel følger med inflationen og derved kun får en begrænset aktivitetsdæmpende effekt. I 2000 betyder de høje prisstigninger på energi (og inflationen generelt), at afgiftssatserne ikke fuldt ud følger med priserne op, og udviklingen i afgifterne har faktisk en svagt ekspansiv virkning i dette år. Skatterne og afgifterne bidrager samlet set til en beskeden lempelse af finanspolitikken i prognoseperioden; dette kan bl.a. sammenholdes med, at skattetrykket reduceres ca. $\frac{3}{4}$ pct.point fra 2000 til 2003. Den ekspansive effekt af skatter og afgifter i fremskrivningen er i modsætning til perioden op til 2000, hvor højere skatter og afgifter bidrog til at modvirke den ekspansive effekt af øget offentlig beskæftigelse.

Boks I.2 Beregning af finanseffekt

Finanseffekten måler aktivitetsvirkningen af den førte finanspolitik. En negativ finanseffekt er således et udtryk for en stramning af finanspolitikken i forhold til året før, mens en positiv finanseffekt angiver en lempelse. Aktivitetsvirkningen angives i forhold til BNP, og fastlæggelsen tager udgangspunkt i definitioner af neutral finanspolitik for de enkelte poster på det offentlige budget. Afvigelse fra neutral finanspolitik vil give anledning til et direkte provenu, som er størrelsen af den del af ændringen i en budgetpost, der kan henføres til ændringen i finanspolitikken (f.eks. en satsændring gange afgiftsgrundlaget). Aktivitetsvirkningen findes ved at gange det direkte provenu med den relevante BNP-multiplikator, jf. tabel I.15 Finanseffekten opgøres som summen af aktivitetsvirkninger fordelt på de enkelte budgetposter.

Neutral finanspolitik for indtægtsposter defineres som:

- Uændrede satser og fradragregler for personskatter
- Uændret momssats, selskabsskattesats, sats på arbejdsmarkedsbidrag, registreringsafgiftssats og vægtafgiftssats
- Samme udvikling i punktafgiftssatser som i priser
- Samme udvikling i satser på obligatoriske bidrag som i BNP-deflator

Neutral finanspolitik for udgiftsposter defineres som:

- Uændret offentlig beskæftigelse i forhold til arbejdsstyrken
- Samme stigningstakt i offentlig løn som nominelt BNP pr. beskæftiget
- Uændret offentligt varekøb i forhold til BNP
- Uændrede offentlige investeringer i forhold til BNP
- Uændrede subsidier i forhold til BNP
- Samme udvikling i satser på indkomstoverførsler som lønudviklingen i den private sektor

For en række budgetposter beregnes ikke finanseffekt. Det drejer sig bl.a. om renter, afskrivninger, kapitaloverførsler og betalinger til og fra udlandet.

Fastlæggelsen er sket ud fra et princip om, at den førte finanspolitik hverken må virke fremmende eller hæmmende på aktiviteten. Det betyder, at regeringen ikke nødvendigvis behøver at handle aktivt for at påvirke aktiviteten kontraktivt eller ekspansivt. Definitionen af neutral finanspolitik tillader en vis vækst i nogle udgiftsposter og kræver bl.a., at stykafgiftssatser hæves for ikke at blive udhulet af inflationen.

Finanseffekten beregnes ved hjælp af SMEC, og modellens egenskaber har betydning for vurderingen af finanspolitikkenes strammingsgrad.

Multiplikatorerne, der anvendes ved finanseffektberegningen, fremgår af tabel I.15.

Offentlig beskæftigelse, varekøb og investeringer påvirker BNP direkte og har derfor en større effekt end skatter og overførsler, der går gennem indkomst og priser og dermed kun indirekte har en virkning på BNP. Aktivitetsvirkningen ved en påvirkning af de nævnte udgiftsposter har en multiplikator tæt på 1. Skattepligtige indkomstoverførsler har derimod kun en effekt på ca. 0,15 pct. første år, mens personskatter har den dobbelte effekt på ca. 0,3. Dette svarer omtrent til den direkte effekt på forbruget af øget indkomst (idet indkomstelastiteten i forbrugsfunktionen i SMEC er ca. 0,35). Moms og punktafgifter har ca. samme effekt på 0,3 pct.

Principperne, der ligger bag beregningen af finanseffekten her, svarer i store træk til dem, som Finansministeret anvender (jf. *Finansredegørelse 2000*). Den væsentligste forskel er, at Finansministeriet ved vurderingen af aktivitetsvirkning af ændringer i poster på det offentlige budget anvender en version af ADAM, mens SMEC er anvendt her. Den officielle udgave af ADAM udvikles og vedligeholdes af Danmarks Statistik, mens SMEC udvikles og vedligeholdes af Det Økonomiske Råds Sekretariat. SMEC er beskrevet nærmere i *Arbejdsrapport 1999:7* fra sekretariatet.

ADAM og SMEC ligner hinanden i mange henseender, men der er også forskelle i specifikationen af modelrelationer. I relation til beregning af finanseffekter er det af særlig betydning, at forbruget er mere prisfølsomt i ADAM end i SMEC. Det betyder konkret, at den aktivitetsdæmpende effekt af højere afgifter slår hurtigere igennem i ADAM end i SMEC. Da regeringens politik i de seneste år netop har været stramninger ved afgiftsforhøjelser, vil Finansministeriet generelt nå frem til en mindre finanseffekt, end beregningen her indikerer.

Af andre (og mindre betydende) grunde til afvigelser i de beregnede finanseffekter kan nævnes små forskelle i fastlæggelsen af neutral finanspolitik. Dertil kommer, at det direkte provenu fra indkomstoverførsler og specielt punktafgifter ikke kan opgøres i samme detaljeringsgrad i SMEC, uden at dette dog påvirker størrelsen af finanseffekten systematisk i nogen retning. Forskellige forudsætninger vedrørende finanspolitikken i prognoseårene skal naturligvis genfindes i den fremadrettede finanseffektberegning.

Regeringen inddrager ud over finanseffekten også såkaldte struktureffekter i vurderingen af den økonomiske politik. Disse dækker bl.a. over "strukturelle opsparringsvirkninger af Pinsepakken". Struktureffekterne er af regeringen vurderet til at bidrage med ca. $-1/2$ pct. af BNP i 1999-2001, jf. *Budgetoversigt 2, August 2000*.

Tabel I.15 Multiplikatorer. BNP-virkning af ændringer i finanspolitikken

	1. år	2. år	3. år	5. år
Udgiftsposter				
Offentlig beskæftigelse	0,99	0,91	0,85	0,85
Offentligt varekøb	0,81	0,82	0,81	0,82
Offentlige investeringer	0,81	0,90	0,95	1,02
Indkomstoverførsler	0,18	0,30	0,40	0,57
Indtægtsposter				
Personskatter	-0,29	-0,46	-0,62	-0,89
Selskabsskatter	-0,09	-0,72	-1,20	-1,83
Moms	-0,29	-0,38	-0,48	-0,75
Punktafgifter	-0,25	-0,32	-0,39	-0,62
Arbejdsmarkedsbidrag	-0,21	-0,39	-0,54	-0,79

Anm.: Multiplikatorerne viser effekten på niveauet for BNP i faste priser af et permanent stød på 1 pct. af BNP til den pågældende budgetpost.

Kilde: Egne beregninger på SMEC.

Flerårig virkning af finanspolitikken

Finanseffekten defineres normalt kun som virkningen af finanspolitikken første år, og i det tilfælde anvendes kun førsteårsmultiplikatorer i beregningen. Finanseffekten udtrykker da en stramning eller lempelse i forhold til året før. I praksis har finanspolitiske tiltag flerårige effekter, og nogle tiltag slår oven i købet hårdere igennem i andet og tredje år som følge af forsinkelser i økonomiens reaktioner, jf. multiplikatorerne vist i tabel I.15. Derfor kan finanspolitikkenes flerårige virkning i princippet også beregnes ved hjælp af de respektive flerårsmultiplikatorer.

Finanspolitikken i 2001-03 øger BNP-niveauet med knap 1 pct. i 2003

Den samlede virkning af de finanspolitiske tiltag over perioden 2001-03 er, at BNP samlet øges med 0,5 pct. i 2001, 0,7 pct. i 2002 og 0,8 pct. i 2003, jf. tabel I.16. Effekten i 2001 svarer til den umiddelbare finanseffekt. Lempelsen i 2001 har også virkning i de følgende år (svagt mindre ifølge flerårsmultiplikatorerne), således at der ud over den umiddelbare finanseffekt i 2002 på 0,2 pct. af BNP fås et yderligere bidrag på knap 0,5 pct. fra året i forvejen. Tilsvarende bidrager den ekspansive

finanspolitik i 2001 og 2002 til at hæve BNP-niveauet i 2003, selvom finanspolitikken i 2003 er antaget neutral. Tabellen viser også, at den ekspansive finanspolitik øger beskæftigelsen, således at beskæftigelsen stiger 29.000 i forhold til en situation, hvor finanspolitikken er neutral; af de 29.000 flere beskæftigede bliver $\frac{2}{3}$ ansat i den offentlige sektor. Den offentlige saldo påvirkes negativt, og den akkumulerede effekt indebærer, at den offentlige gæld øges med knap 10 mia. kr. Den ekspansive finanspolitik får prisniveauet til at stige med 1 pct., hvilket forringer konkurrenceevnen og fører til et mindre overskud på betalingsbalancen. I 2003 svarer det mindre overskud til 0,4 pct. af BNP, eller godt 5 mia. kr.

Tabel I.16 Samlet effekt af finanspolitikken i 2001-03

	2001	2002	2003
BNP, pct.	0,5	0,7	0,8
Prisniveau, pct.	0,3	0,6	1,0
Offentlig saldo, pct. af BNP	-0,3	-0,4	-0,1
Betalingsbalancen, pct. af BNP	-0,2	-0,3	-0,4
Beskæftigelse, 1.000 personer	14	24	29

Anm.: Tabellen viser den akkumulerede effekt af den forudsatte finanspolitik i forhold til neutral finanspolitik. Prisniveauet er defineret ved deflatoren på det private forbrug.

Kilde: Egne beregninger baseret på SMEC.

I.7 Aktuel økonomisk politik

Afbalanceret vækst i de kommende år

I 1999 aftog væksten til under 2 pct., efter at den i perioden 1994-98 i gennemsnit havde været $3\frac{1}{4}$ pct. Opbremningen skyldtes en markant lavere stigning i den indenlandske efterspørgsel. Væksten bliver lidt højere i 2000, hvilket skyldes en betydelig stigning i bolig- og erhvervsinvesteringerne. Væksten i det private forbrug er for andet år i træk meget lav, hvilket især kan henføres til et kraftigt fald i bilkøbet. I perioden 2001-03 ventes den indenlandske efterspørgsel primært at blive trukket af det private forbrug. I 2001 bidrager en stærk stigning i det offentlige forbrug dog også mærkbart til væksten.

Opsving i udlandet modvirker afdæmpet aktivitet i Danmark

Nettoeksporten skønnes at bidrage til væksten, da Danmarks samhandelspartnere ventes at have pæne vækstrater også i de kommende år. Opsvinget i den internationale økonomi medvirker således til, at dansk økonomi får vækstrater omkring 2 pct. i de kommende år, men den danske vækst vil i prognoseperioden ligge ½-1 pct.point under udlandets. Omvendt var den danske vækst højere end udlandets i perioden 1994–98. Der er således ikke en parallel konjunkturudvikling i Danmark og Euroland. Dette medvirker til at stabilisere væksten i den samlede efterspørgsel efter danske varer og tjenester, men det betyder samtidig, at der kommer større sving i betalingsbalancen. Da ECB's pengepolitik tilrettelægges på baggrund af konjunkturudviklingen i Euroland, vil de pengepolitiske impulser herfra i et vist omfang virke uhensigtsmæssig i Danmark. Det stiller således krav til udformningen af den øvrige økonomiske politik for at kunne fastholde fastkurspolitikken over for euroen.

Finanspolitikken er for lempelig

Finanspolitikken for 2001 er for lempelig. Dette skyldes bl.a. en vækst i det offentlige forbrug på mere end 2 pct. På baggrund af finanslovsforslaget, finanslovsaftalerne og de kommunale budgetter vurderes det, at finanspolitikken vil øge væksten med ½ pct.point i 2001 i forhold til en situation med neutral finanspolitik. Med en yderligere lempelse i 2002, bl.a. som følge af Pinsepakkens skattelettelser, vil finanspolitikken over perioden 2001-03 bidrage til en reduktion af ledigheden på ca. 30.000 personer. Dansk økonomi befinder sig nær kapacitetsgrænsen, og inflationen er relativt høj. Der er derfor ingen konjunktur- eller stabiliseringsmæssige begrundelser for så stor en afvigelse fra regeringens egen målsætning om en årlig real stigning i det offentlige forbrug på 1 pct. Lempelsen af finanspolitikken vil bidrage til at øge risikoen for en overophedning af økonomien.

Hastig gældsnedbringelse reducerer fremtidige problemer

Den offentlige sektors overskud er fortsat betragteligt, hvilket bidrager til en ganske hurtig gældsnedbringelse. I 1993 udgjorde den offentlige bruttogæld næsten 80 pct. af BNP, mens denne andel ventes nedbragt til under 40 pct. i 2003. Gældsnedbringelsen har bidraget til, at renteudgifterne er reduceret mærkbart. Samtidig udgør det primære overskud på den offentlige saldo, dvs. overskuddet ekskl. renteudgifter, i

dag over 50 mia. kr. eller mere end 4 pct. af BNP. Gældsnedbringelsen har udover de konjunkturmæssige hensyn været hensigtsmæssig, fordi den har reduceret de fremtidige udfordringer, som en stigende ældreandel udgør. Samtidig har gældsnedbringelsen reduceret den offentlige sektors følsomhed over for renteændringer og øget det stabiliseringsmæssige råderum.

Gældsnedbringelse påvirker den generationsmæssige balance

En hurtig gældsnedbringelse indebærer, at de nulevende generationer bidrager til finansieringen af de fremtidige offentlige forpligtelser. Hastigheden, hvormed gælden nedbringes, er ud over de konjunkturmæssige overvejelser et spørgsmål om generationsfordeling. En meget hurtig gældsnedbringelse vil ikke alene kunne bidrage til finansiering af de fremtidige forpligtelser ved det nuværende skattetryk, men vil tillige kunne muliggøre en reduktion af skattetrykket i fremtiden, der ikke kommer de nuværende generationer til gode. Alene usikkerheden om størrelsen af de fremtidige udfordringer for den danske økonomi peger imidlertid på et behov for en fortsat stram finanspolitik. Usikkerheden drejer sig bl.a. om udviklingen i ældreandelen, muligheden for stigende efterspørgsel efter traditionelle velfærdsydelse som sundhed, pleje og pasning og risikoen for udhuling af det fremtidige skattegrundlag som følge af bl.a. ydre pres på skattesystemet, tidligere tilbagetrækning og kortere arbejdstid. Omvendt må den generationsmæssige balance naturligvis indgå i overvejelserne om den hastighed, hvormed den offentlige gæld nedbringes. I den aktuelle konjunktursituation, hvor dansk økonomi befinder sig tæt på kapacitetsgrænsen, og hvor inflationen har været tiltagende, er det imidlertid oplagt, at der ikke er anledning til at lempe finanspolitikken.

Risiko for højere lønstigninger

I den aktuelle konjunkturvurdering forventes en afdæmpning af det nuværende høje inflationsniveau. Baggrunden for den nuværende høje inflation er stigende oliepriser og faldet i euroens – og dermed den danske kronens – værdi. Det vurderes imidlertid, at bidragene fra valutakursen og olieprisen bortfalder og derfor kun er af midlertidig betydning for inflationen. En forudsætning for, at inflationen kan falde igen, er, at lønstigningerne ikke øges svarende til de højere oliepriser. Den lave ledighed kan imidlertid bidrage til, at gennemslaget fra

priserne bliver større end forudsat, og at en løn-pris spiral sættes igang. Dette kan blive tilfældet, hvis arbejdsmarkedet ikke er så fleksibelt, som det er antaget i prognosen. I en sådan situation vil der være et klart behov for en stramning af finanspolitikken.

Energiafgifterne bør ikke sænkes

De højere energipriser forringer forbrugernes købekraft og forøger produktionsomkostningerne. Det kan dog hverken i den nuværende konjunktursituation eller generelt anbefales, at stigninger i energipriserne imødegås med lempelser af finanspolitikken. En stigning i energipriserne betyder, at prisen på en af de faktorer, der indgår i produktionen, bliver relativt højere, og dette forhold bør der tages højde for i produktionen, således at der anvendes relativt mindre energi. Erfaringerne fra f.eks. 1970'erne viser også, at finanspolitiske lettelser ikke er et velegnet redskab til at dæmpe effekterne af oliekriser og udbudschock.

Afgifterne har også andre formål

Udover fiskale formål har energiafgifterne også miljø- og trafikpolitiske formål. Ved fastsættelse af afgifterne ud fra en målopfyldelse af f.eks. den samlede CO₂-udledning kan prisstigningerne medvirke til at opnå de mål, Danmark har sat sig på dette område. Et andet formål er at få synliggjort skaderne på natur og mennesker, der opstår ved forbrug af energi. Det må vurderes, at påvirkningerne af omgivelserne i form af eksempelvis luftforurening og trafikulykker pr. forbrugt enhed brændsel er stort set uafhængige af olieprisen. Dette trækker i retning af, at stykafgifterne på energi ikke skal nedsættes, når energipriserne stiger.

Lavere energifgifter kan betyde højere råoliepriser

I nogle lande har stigningen i råolieprisen betydet, at energifgifterne er blevet nedsat. Nedsættes energiafgifterne generelt på verdensplan, kan det resultere i, at producenterne øger prisen på råolie yderligere. Når OPEC-landene aftaler størrelsen af olieproduktionen, indgår bl.a. overvejelser om efterspørgselsforholdene for olie på verdensmarkedet, hvor en høj pris medfører en lavere efterspurgt mængde. Denne sammenhæng betyder, at de olieproducerende landene ikke omkostningsfrit kan fastsætte en meget høj oliepris. Nedsættes afgifterne på store dele af verdens energimarkeder, vil det derfor resultere i, at olieproducenterne tilskyndes til at øge

priserne yderligere, da de forventer, at det ingen eller kun meget lille efterspørgselsvirkning får. En nedsættelse af energifgifterne kan således komme olieproducenterne og ikke forbrugerne til gode.

Hvorfor skal olie- og gasproduktion beskattes?

Danmark har nu en betydelig produktion af olie- og gas i Nordsøen, og de højere energipriser betyder, at olieproducenternes indtjening stiger væsentligt. Det er derfor særlig relevant at overveje, hvordan fordelingen af indtægterne skal være mellem olieselskaberne og staten. En fordel ved at anvende naturressourcer som skattekilde er, at sådanne skatter er mindre forvridende end andre skattekilder, hvis beskatningsreglerne udformes hensigtsmæssigt. Samtidig kan provenuet fra beskatningen af danske naturressourcer anvendes til at reducere beskatningen af mere mobile skattekilder, der er under pres som følge af den øgede globalisering.

Positivt at beskatning af olie- og gasproduktion genvurderes

I *Dansk Økonomi*, efterår 1999 blev det foreslået at stramme beskatningen af den fremtidige olie- og gasproduktion. Sammenlignet med andre lande omkring Nordsøen er den danske beskatning forholdsvis lempelig. Kulbrinteskatten blev indført i 1982 for at sikre, at ekstrairntægterne fra særligt høje oliepriser delvis tilfaldt staten. På trods af de høje oliepriser giver kulbrinteskatten, som følge af meget gunstige afskrivningsregler, imidlertid ikke noget provenu i år eller de kommende år. På baggrund af den høje oliepris og Energistyrelsens opjustering af skønnet over oliereserverne er der udsigt til, at Dansk Undergrunds Consortium (DUC) får en betragtelig indtjening også i de kommende år, mens staten kun får en beskeden del af det samlede overskud ved indvindingen af olie og gas. Det er derfor positivt, at et embedsmandsudvalg under Skatteministeriet i oktober i år har anbefalet at se nærmere på beskatningen af olie- og gasproduktionen.

Vigtigt med hensigtsmæssig tilrettelæggelse af auktion over frekvenserne til mobilnettet

Der er indgået en politisk aftale om at afholde auktion over licenserne til radiofrekvenserne til tredje generations mobilnettet (UMTS). Området for mobiltelefoni er et marked, hvor der er behov for offentlig regulering, fordi antallet af frekvenser er begrænset. Uden regulering er det sandsynligt, at selskaberne sætter for høje priser på grund af manglende konkurrence, og at ikke alle kunde grupper og geografiske områder bliver

tilgodeset. I teorien kan auktioner, som uddeler det begrænsede antal frekvenser til højest bydende, tilrettelægges, så provenuet fra auktionen svarer til selskabernes forventede fremtidige overnormale profit. Provenuet fra auktionen over sendefrekvenser vil dog afhænge af, hvordan auktionen tilrettelægges, og hvilke betingelser der pålægges udbyderne af mobiltjenesterne. Generelt vil provenuet fra auktionen blive mindre, jo flere betingelser der lægges på udbyderne, og jo større den fremtidige konkurrence vil blive. Der er således en uundgåelig konflikt mellem opnåelsen af et højt provenu og målsætningen for telepolitikken om at tilgodese brede samfundsmæssige interesser, herunder konkurrence på markedet for mobiltelefoni. Det bør derfor sikres, at der opnås en rimelig afvejning mellem ønsket om et højt provenu og de bredere samfundsmæssige interesser.

Provenuet bør anvendes til at nedbringe gælden

Provenuet fra auktionen af mobilfrekvenser vil være en engangsindtægt, der kun i yderst begrænset omfang øger det finanspolitiske råderum. Samtidig må en del af provenuet fra auktionen opfattes som en fremrykning af skatter som udbyderne ville komme til at betale af deres fremtidige indtægter. Provenuet fra auktionen bør derfor anvendes til at nedbringe den offentlige gæld, og kun de sparede renteudgifter repræsenterer en forøgelse af det finanspolitiske råderum. Hvis det større råderum anvendes til øgede offentlige bevillinger, bør alle områder indgå på lige fod i prioriteringen, og der bør anvendes ensartede økonomiske kriterier ved vurderingen af alle forslag. Konkret bør Forskningsministeriet ikke have særstilling i denne forbindelse, blot fordi auktionen og dermed indtægterne vedrører dette ministeriums ressortområde.

Cigarkasseprincip bør undgås

Bilagstabel I.1 Skøn fra Dansk Økonomi, forår 2000 og efterår 2000

	Foråret 2000				Efteråret 2000			
	2000	2001	2002	2003	2000	2001	2002	2003
	----- Mængdestigning i pct. -----							
Privat forbrug	1,8	2,4	2,3	...	0,3	2,6	2,9	1,9
Offentligt forbrug	1,2	1,2	1,2	...	1,0	2,2	1,2	1,2
Offentlige investeringer	4,0	2,0	2,0	...	4,0	10,0	2,0	2,0
Boliginvesteringer	0,3	-3,5	-4,5	...	15,0	-3,1	-0,8	-4,3
Erhvervsinvesteringer	-0,0	-1,4	3,3	...	6,2	-0,4	0,8	-0,1
Lagerændringer	0,3	-0,0	0,0	...	0,1	0,1	-0,0	-0,0
Indl. efterspørgsel ialt	1,7	1,2	1,9	...	2,2	2,0	1,9	1,1
Vareeksport	5,5	3,9	3,5	...	3,7	4,8	3,6	3,9
Tjenesteeksport	3,7	4,0	4,0	...	8,6	5,9	4,6	3,5
Efterspørgsel ialt	2,7	2,0	2,4	...	2,9	2,9	2,5	1,9
Vareimport	4,7	3,1	3,8	...	3,6	4,3	3,7	2,9
Tjenesteimport	2,1	6,3	5,4	...	10,9	4,0	3,8	2,8
Bruttonationalprodukt	2,1	1,4	1,7	...	2,2	2,4	2,0	1,6
Nettoafgifter	1,2	1,1	1,7	...	0,9	2,3	2,6	1,3
Bruttoværditilvækst	2,3	1,5	1,7	...	2,4	2,4	1,9	1,6
heraf private byerhverv	3,0	2,1	2,6	...	3,1	3,2	2,6	2,0
	----- Ændring i 1.000 personer -----							
Arbejdsstyrke	0	0	-2	...	22	4	3	3
Priv. beskæftigelse	8	0	4	...	24	3	7	-8
Off. beskæftigelse	3	4	4	...	6	11	6	6
	----- 1.000 personer -----							
Ledighed	147	143	133	...	150	141	131	136
	----- Pct. -----							
Forbrugerpriser	2,7	1,8	1,5	...	3,3	2,5	1,5	1,5
Eksportpriser	3,6	0,9	1,5	...	8,1	1,1	1,1	1,3
Importpriser	3,3	0,9	1,3	...	8,2	1,9	0,2	0,7
Timelønsomkostninger	3,8	3,7	3,8	...	4,2	4,2	3,7	3,6
Betalingsbalance	24,7	26,1	28,9	...	19,9	22,0	31,9	47,2
Off. nettoopsparing	32,4	29,8	33,2	...	35,3	39,1	44,1	52,6
Realvækst i aft.lande	3,3	2,9	2,5	...	3,7	3,1	2,6	2,6
Lang rente, pct. p.a.	6,1	6,1	6,1	...	6,3	6,3	6,3	6,3
Timeprod. i priv. byerhv.	2,2	2,3	2,3	...	1,7	3,1	2,3	2,4

Anm: Mængdestigning i "Lagerændringer" angiver vækstbidraget til BNP, dvs. lagerændringerne målt i forhold til BNP det foregående år. Forbrugerpriserne angiver stigningstakten i deflatoren for det private forbrug.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAM's databank og egne beregninger.

Bilagstabel I.2 BNP-vækst i udvalgte OECD-lande

	Eksport- vægte	Realvækst				
		1999	2000	2001	2002	2003
	Andel	----- Pct. stigning -----				
USA	7,0	4,2	5,25	3,50	3,00	2,75
Japan	2,3	0,3	2,00	2,00	2,25	2,25
Tyskland	25,8	1,5	3,00	2,75	2,50	2,50
Frankrig	6,4	2,9	3,25	3,00	2,50	2,50
Italien	3,5	1,4	3,00	2,75	2,50	2,25
UK	10,8	2,1	3,25	2,75	2,50	2,50
Spanien	2,8	3,7	4,00	3,50	3,00	2,75
Holland	5,5	3,6	4,50	4,00	3,00	2,75
Belgien	2,7	2,5	4,00	3,00	2,75	2,50
Schweiz	1,9	1,7	3,25	2,25	2,25	2,00
Østrig	1,4	2,2	3,25	3,00	2,75	2,50
Sverige	15,5	3,8	4,25	3,50	2,50	2,50
Norge	8,2	0,9	2,75	1,75	1,75	2,75
Finland	3,5	3,5	6,00	4,50	3,50	2,75
Irland	1,3	8,7	9,50	7,00	4,50	4,50
Portugal	0,6	3,0	3,75	3,50	3,00	3,00
Grækenland	0,9	3,2	3,75	4,00	2,75	2,50
Danmark		1,7	2,2	2,4	2,0	1,6
EU		2,4	3,4	3,0	2,6	2,5
Euroland		2,4	3,5	3,1	2,7	2,5
Aftagere	100,0	2,5	3,7	3,1	2,6	2,6

Anm: Eksportvægtene angiver sammensætningen af industrieksporten 1998. De medtagne lande aftager 81,0 pct. af Danmarks industrieksport.

EU og Euroland er sammenejet med BNP-vægte, mens aftagere er sammenejet med eksportvægte.

Kilde: OECD, *Economic Outlook*, AIECE-institutter, Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAM's databank og egne skøn.

Bilagstabel I.3 Løn- og prisudviklingen i udvalgte OECD-lande

	KE-vægte	Lønudvikling					Prisudvikling				
		1999	2000	2001	2002	2003	1999	2000	2001	2002	2003
	Andel	----- Pct. stigning -----									
USA	10,1	2,9	4,25	4,00	4,00	3,75	1,6	3,25	2,75	2,50	2,25
Japan	8,0	0,7	1,00	1,25	1,50	1,75	-0,5	-0,50	0,00	0,25	0,50
Tyskland	28,4	2,7	3,25	3,75	3,50	3,50	0,8	1,75	1,75	1,50	1,50
Frankrig	8,1	2,0	3,50	4,00	4,00	4,00	0,7	0,75	2,25	1,75	1,75
Italien	5,4	2,3	2,75	3,00	4,25	4,25	2,2	2,50	2,00	2,25	2,00
UK	8,8	3,9	5,00	5,25	5,25	5,25	2,4	2,00	2,50	2,50	2,50
Spanien	2,5	3,0	4,50	4,75	4,25	4,25	2,8	3,25	2,50	2,25	2,25
Holland	4,2	2,2	4,00	4,00	3,50	3,50	1,9	2,25	2,25	1,50	1,50
Belgien	3,5	2,3	3,50	4,00	3,50	3,50	1,1	2,25	1,75	1,50	1,50
Schweiz	2,7	1,5	2,75	4,00	3,75	3,75	0,4	1,75	1,75	1,75	1,75
Østrig	1,8	3,0	3,50	4,00	4,00	4,00	0,7	2,00	1,50	1,50	1,50
Sverige	7,1	2,7	4,00	4,25	4,00	4,00	0,7	1,25	2,00	2,00	1,75
Norge	4,4	5,0	4,50	5,00	4,50	4,00	2,2	3,00	2,25	1,75	1,75
Finland	3,1	3,2	3,75	4,00	4,00	4,00	2,1	3,00	2,00	2,00	2,00
Irland	1,0						3,8	5,00	3,50	2,00	2,00
Portugal	0,6						2,3	2,50	2,50	2,50	2,50
Grækenland	0,3						2,6	3,00	2,75	2,25	2,50
Danmark		4,0	4,2	4,2	3,7	3,6	2,6	3,3	2,5	1,5	1,5
EU							1,6	2,0	2,1	1,9	1,9
Euroland							1,4	2,0	2,1	1,8	1,8
Konkurrenter	100,0	2,6	3,4	3,8	3,7	3,7	1,2	1,9	1,9	1,8	1,7

Anm.: KE-vægtene (eller dobbeltvejede eksportvægte) afspejler landenes betydning som konkurrenter for dansk industrieksport i 1995, idet vægten for et land både afspejler landets direkte betydning som aftager af dansk eksport og den udstrækning, hvormed Danmark konkurrerer med landet på tredjelandes markeder. Vægtene er udlignet til kun at omfatte de medtagne lande. Lønudviklingen angiver stigningstakten for timelønsomkostningerne i industrien. Prisudviklingen angiver stigningstakten for deflatoren for det private forbrug i nationalregnskabet. EU og Euroland er sammenvejet med BNP-vægte, mens konkurrenter er sammenvejet med KE-vægte. Skønnet for lønudviklingen omfatter ikke Irland, Portugal og Grækenland.

Kilde: OECD, *Economic Outlook*, Swedish Employers' Confederation, *Wages and Total Labour Costs for Workers*, AIECE-institutter, oplysninger fra Danmarks Nationalbank, Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAM's databank og egne skøn.

Bilagstabel I.4 Hovedposter på forsyningsbalancen

	Værdi 1999	Mængdestigning									
		1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
	Mia. kr.	----- Pct. -----									
Privat forbrug	613	6,5	1,2	2,5	3,7	3,5	0,6	0,3	2,6	2,9	1,9
Off. forbrug	313	3,0	2,1	3,4	1,3	3,0	1,4	1,0	2,2	1,2	1,2
Off. investeringer	20	7,4	4,6	9,2	-1,5	-6,5	0,5	4,0	10,0	2,0	2,0
Boliginvesteringer	52	8,9	8,5	5,8	8,7	4,9	1,2	15,0	-3,1	-0,8	-4,3
Erhvervsinvesteringer	169	7,4	13,6	2,7	9,2	9,0	-0,0	6,2	-0,4	0,8	-0,1
Lagerændringer	-3	1,1	0,7	-0,8	0,5	0,3	-1,2	0,1	0,1	-0,0	-0,0
Indenl. efterspørgsel, ialt	1.165	7,0	4,2	2,2	4,4	4,3	-0,4	2,2	2,0	1,9	1,1
Vareeksport	348	9,3	3,2	2,8	5,8	2,0	6,8	3,7	4,8	3,6	3,9
heraf industri	235	11,1	6,9	3,0	5,7	3,0	7,3	4,5	6,7	5,1	5,0
landbrug m.m.	88	4,2	-1,9	0,1	5,8	1,6	2,6	-0,2	0,9	0,5	1,7
Tjenesteeksport	101	-1,3	1,8	10,1	-2,4	2,6	12,5	8,6	5,9	4,6	3,5
Ekспорт i alt	448	7,0	2,9	4,3	4,1	2,2	7,9	4,7	5,0	3,8	3,8
Samlet efterspørgsel	1.613	7,0	3,8	2,8	4,3	3,7	1,8	2,9	2,9	2,5	1,9
Vareimport	312	13,8	9,9	3,1	7,4	6,3	3,5	3,6	4,3	3,7	2,9
heraf energiimport	15	0,9	11,7	-2,2	6,8	-6,2	5,5	4,6	5,0	2,3	1,6
Tjenesteimport	85	7,0	-2,3	5,6	10,7	11,4	-2,9	10,9	4,0	3,8	2,8
Import i alt	397	12,3	7,3	3,5	8,0	7,3	2,2	5,0	4,3	3,7	2,9
Bruttonationalprodukt	1.216	5,5	2,8	2,5	3,1	2,5	1,7	2,2	2,4	2,0	1,6
Produktskatter	179	8,9	0,7	4,1	4,5	3,7	-0,3	0,9	2,3	2,6	1,3
Bruttoværditilvækst	1.037	4,9	3,1	2,3	2,9	2,4	2,0	2,4	2,4	1,9	1,6

Anm.: Mængdestigning i "Lagerændringer" er målt i faste priser i forhold til BNP det foregående år.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAM's databank og egne beregninger.

Bilagstabel I.5 Hovedposter på forsyningsbalancen

	Værdi 1999	Bidrag til mængdestigning i BNP									
		1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
	Mia. kr.	Pct.									
Privat forbrug	613	3,3	0,6	1,2	1,9	1,8	0,3	0,1	1,3	1,4	1,0
Off. forbrug	313	0,8	0,6	0,9	0,3	0,8	0,4	0,3	0,6	0,3	0,3
Off. investeringer	20	0,1	0,1	0,2	-0,0	-0,1	0,0	0,1	0,2	0,0	0,0
Boliginvesteringer	52	0,3	0,3	0,2	0,4	0,2	0,1	0,7	-0,2	-0,0	-0,2
Erhvervsinvesteringer	169	0,9	1,6	0,3	1,2	1,2	-0,0	0,9	-0,1	0,1	-0,0
Lagerændringer	-3	1,1	0,7	-0,8	0,5	0,3	-1,2	0,1	0,1	-0,0	-0,0
Indenl. efterspørgsel, ialt	1.165	6,5	3,9	2,1	4,2	4,2	-0,4	2,1	1,9	1,8	1,1
Vareeksport	348	2,5	0,9	0,8	1,6	0,6	2,0	1,1	1,5	1,1	1,2
heraf industri	235	1,9	1,2	0,5	1,1	0,6	1,4	0,9	1,4	1,1	1,1
landbrug m.m.	88	0,4	-0,2	0,0	0,5	0,1	0,2	-0,0	0,1	0,0	0,1
Tjenesteeksport	101	-0,1	0,1	0,7	-0,2	0,2	0,9	0,7	0,5	0,4	0,3
Eksport i alt	448	2,4	1,0	1,5	1,5	0,8	2,9	1,8	2,0	1,5	1,6
Samlet efterspørgsel	1.613	8,9	5,0	3,6	5,7	5,0	2,4	4,0	3,9	3,4	2,6
Vareimport	312	3,0	2,3	0,8	1,9	1,7	1,0	1,0	1,2	1,1	0,9
heraf energiimport	15	0,0	0,1	-0,0	0,1	-0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0
Tjenesteimport	85	0,4	-0,1	0,3	0,7	0,7	-0,2	0,7	0,3	0,3	0,2
Import i alt	397	3,5	2,2	1,1	2,5	2,4	0,8	1,7	1,5	1,4	1,1
Bruttonationalprodukt	1.216	5,5	2,8	2,5	3,1	2,5	1,7	2,2	2,4	2,0	1,6
Produktionsskatter	179	8,9	0,7	4,1	4,5	3,7	-0,3	0,9	2,3	2,6	1,3
Bruttoværditilvækst	1.037	4,9	3,1	2,3	2,9	2,4	2,0	2,4	2,4	1,9	1,6

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAM's databank og egne beregninger.

Bilagstabel I.6 Løn- og restindkomst

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
	----- Mia. kr. -----									
Bruttoværditilvækst, ialt	834	871	910	950	988	1.037	1.099	1.152	1.201	1.246
Lønsum	510	534	561	588	621	653	686	718	749	777
Nettorestindkomst	179	186	193	194	194	211	230	240	249	257
Afskrivninger	146	152	159	169	171	170	180	191	198	206
Anden produktionsskat	-0	-1	-2	-0	2	2	2	4	5	6
Bruttofaktorindkomst, off. sektor	195	201	211	219	230	239	248	261	272	284
Lønsum	169	175	184	191	202	210	219	230	241	252
Afskrivninger	25	25	25	26	26	26	27	28	29	30
Anden produktionsskat	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Bruttofaktorindkomst, privat sektor	639	670	699	731	758	798	851	892	929	962
Lønsum	341	359	377	397	419	443	467	488	508	525
Nettorestindkomst	179	186	193	194	194	211	230	240	249	257
Afskrivninger	121	127	134	143	145	144	153	162	169	176
Anden produktionsskat	-2	-2	-4	-2	-0	-0	0	2	3	4
	----- Pct. -----									
Lønkvote, i alt	61,1	61,3	61,6	61,9	62,8	63,0	62,5	62,3	62,4	62,4
Lønkvote, privat sektor	53,4	53,6	53,9	54,2	55,2	55,5	54,9	54,7	54,7	54,6

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAM's databank og egne beregninger.

Bilagstabel I.7 Indkomster, forbrug og opsparing i den private sektor

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
	----- Mia. kr. -----									
Lønsum	510	534	561	588	621	653	686	718	749	777
Restindkomst m.v.	324	337	349	362	367	383	413	434	452	469
Bruttoværditilvækst	834	871	910	950	988	1.037	1.099	1.152	1.201	1.246
+ Nettoerter	-6	1	-4	-5	-9	-2	-2	-5	-5	-3
+ Overførsler m.m.	193	196	200	199	200	203	207	214	218	219
Bruttoindkomst	1.021	1.068	1.105	1.145	1.179	1.237	1.303	1.362	1.414	1.461
- Direkte skatter	297	307	325	339	346	367	379	398	409	422
- Andre skatter	17	18	19	20	20	28	31	31	32	33
- Anden produktionsskat	0	-1	-2	0	2	2	2	4	5	6
Disponibel bruttoindkomst	707	744	764	786	811	840	891	929	968	1000
- Afskrivninger	146	152	159	169	171	170	180	191	198	206
Disponibel nettoindkomst	561	592	605	617	641	669	711	739	770	794
- Korr. for skat af pension mv.	11	17	12	13	16	20	24	22	22	23
Disponibel indkomst, jf. SMEC (lang sigt)	549	575	593	604	624	650	688	716	749	771
Anvendt til privat forbrug	494	510	533	564	594	613	635	668	697	721
privat nettoopsparing	56	66	60	40	30	36	52	49	51	50

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAM's databank og egne beregninger.

Bilagstabel I.8 Indkomster og forbrugskvoter

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
	----- Vækst i pct. -----									
Bruttoindkomst	8,4	4,6	3,6	3,4	2,8	4,9	5,4	4,4	3,7	3,3
Disponibel bruttoindkomst	8,0	5,3	2,7	2,9	3,2	3,5	6,1	4,2	4,2	3,3
Disponibel nettoindkomst	9,7	5,6	2,2	2,0	3,7	4,5	6,2	3,8	4,3	3,1
Disponibel indkomst, SMEC	11,5	4,7	3,1	1,9	3,3	4,1	5,8	4,2	4,5	3,1
	----- Niveau -----									
Forbrugskvote, SMEC's indkomstdefinition	89,9	88,6	89,9	93,3	95,2	94,4	92,4	93,2	93,2	93,5
Forbrugskvote, SMEC's indkomst- og forbrugsdef.	88,1	87,2	88,6	92,2	94,2	94,4	93,4	93,8	93,3	93,6

Anm.: Bruttoindkomsten indeholder løn- og restindkomst, transfereringer samt renteindtægter. Fradrages direkte og andre skatter fremkommer den disponible bruttoindkomst, og trækkes yderligere de private afskrivninger fra fremkommer disponibel nettoindkomst. Den (langsigtede) disponible indkomst ifølge SMEC fremkommer ved at se bort fra renteindtægter samt skatten af pensionsopsparing og renteindtægter.

Forbrugskvoten med anvendelse af SMEC's forbrugsdefinition anvender et forbrugsbegreb, hvor bilkøbet er trukket ud af forbruget og en beregnet bilydelse er inkluderet i stedet.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAM's databank og egne beregninger.

Bilagstabel I.9 Lønkonkurrenceevne og forbrugerpriser

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
	----- Pct. -----									
Stigning i lønomkostninger pr. time										
Udland	3,1	3,5	3,9	3,0	2,1	2,6	3,4	3,8	3,7	3,7
Indland	3,1	3,8	3,9	3,9	4,6	4,0	4,2	4,2	3,7	3,6
Ændring i relativ lønudvikling	-0,0	-0,4	0,0	-0,9	-2,5	-1,4	-0,8	-0,4	0,0	0,1
Ændring i effektiv kronekurs	-0,1	4,1	-1,0	-3,0	1,2	-1,3	-4,2	-0,2	1,8	1,0
Ændring i lønkonkurrenceevne	0,1	-4,4	1,0	2,1	-3,7	-0,0	3,4	-0,2	-1,8	-1,0
Forbrugerpriser	3,0	1,9	2,1	2,0	1,8	2,6	3,3	2,5	1,5	1,5

Anm.: Ændringen i den relative lønudvikling er beregnet som lønstigningstakten i udlandet fratrukket lønstigningstakten i Danmark, mens ændringen i lønkonkurrenceevnen er beregnet som ændringen i den relative lønudvikling minus ændringen i den effektive kronekurs.

En positiv ændring i den relative lønudvikling og i lønkonkurrenceevnen bidrager til en forbedring af konkurrenceevnen. En stigning i den effektive kronekurs indikerer en stigning i kronens værdi og bidrager til en forværring af konkurrenceevnen.

Se også anmærkningen til bilagstabel I.3 for sammenvejningen af udenlandsk lønstigningstakt og kronekurs.

Forbrugerpriserne er målt ved væksten i deflatoren for det private forbrug.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAM's databank, Swedish Employers' Confederation, *Wages and Total Labour Costs for Workers, diverse årgange*, Stockholm, oplysninger fra Danmarks Nationalbank og egne beregninger.

Bilagstabel I.10 Den offentlige sektors indtægter og udgifter samt skattetryk

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
	----- Mia. kr. -----									
Indirekte skatter	167	173	185	198	213	219	227	238	248	255
Direkte skatter	297	307	325	339	346	367	379	398	409	422
heraf personlige slutskatter	224	230	234	237	239	246	263	273	277	285
selskabsskat	20	20	25	29	33	37	32	35	36	37
arbejdsmarkedsbidrag	26	33	40	49	51	54	57	59	62	64
Andre skatter	17	18	19	20	20	28	31	31	32	33
Indtægter i alt	482	498	529	556	579	615	637	667	688	710
Offentligt forbrug	250	260	275	285	300	313	328	346	361	376
Indkomstoverførsler	193	196	200	199	200	203	207	214	218	219
Offentlige investeringer	18	18	20	21	20	20	22	25	26	26
Nettorenteudgifter	23	27	22	23	19	18	18	16	12	9
Øvrige udgifter, netto	21	20	23	24	26	27	27	27	27	27
Udgifter i alt	505	521	540	551	565	580	602	628	644	657
Nettoopsparing	-23	-23	-11	5	14	34	35	39	44	53
	----- Pct. af BNP -----									
Nettoopsparing	-2,4	-2,3	-1,0	0,5	1,2	2,8	2,7	2,9	3,1	3,6
Offentlig bruttogæld	73,5	69,3	65,1	61,4	55,8	52,6	47,0	41,9	37,1	32,2
Skattetryk, total	49,9	49,3	49,9	50,0	49,8	50,6	49,5	49,5	49,0	48,8
- Direkte skatter	30,8	30,4	30,6	30,5	29,7	30,2	29,5	29,5	29,1	29,0
- Indirekte skatter	17,3	17,2	17,5	17,8	18,3	18,0	17,7	17,7	17,6	17,5
- Andre skatter	1,8	1,8	1,8	1,8	1,7	2,3	2,4	2,3	2,3	2,3

Anm.: Se anmærkning til figur I.22.

Kilde: Danmarks Statistik, *Nationalregnskabet*, ADAM's databank og egne beregninger.